

Nr 356.

Godkänd av första kammaren den 5 juni 1928.

Godkänd av andra kammaren den 5 juni 1928.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till kommunala flickskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 155 och memorial nr 185.)

Till Konungen.

I den till riksdagen den 4 januari 1928 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkt 157, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående upprättande av kommunala flickskolor m. m., i riksstaten under åttonde huvudtiteln beräkna dels till statsbidrag till kommunala flickskolor ett ordinarie förslagsanslag å 50,000 kronor, dels ock till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala flickskolor ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en den 24 februari 1928 till riksdagen avlåten proposition nr 116, under åberopande av propositionen bilagt statsrådsprotokoll över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

A. *ej mindre* i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppföra ett ordinarie förslaganslag å 50,000 kronor till statsbidrag till kommunala flickskolor,

än även i fråga om användandet av nämnda anslag

dels godkänna följande allmänna förutsättningar för åtnjutande av statsbidrag från anslaget:

1. Kommunal flickskola skall vara upprättad och underhållen av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller, efter Eders Kungl.

Maj:ts beprövande, av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana, samt hava till ändamål att bereda kvinnliga lärjungar tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till den kvinnliga ungdomens egenart och därvid tillika i större eller mindre utsträckning förbereda lärjungarna för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område.

2. Varje kommunal flickskola skall vara anordnad med såväl sjuårig som sexårig lärokurs, varvid i fråga om gemensam eller skild undervisning av de båda lärokurserna skola i huvudsak tillämpas de grunder, som departementschefen i statsrådsprotokollet angivit. Den sjuåriga lärokursen skall med avseende på det kunskapsmått, som erfordras för inträde i dess första klass, vara grundad på genomgången fjärde klass i någon av folkskolans huvudformer, och den sexåriga lärokursen skall med avseende på det kunskapsmått, som erfordras för inträde i dess lägsta klass, vara grundad på genomgången högsta klass av sex- eller sjuårig folkskola, anordnad enligt någon av sådan skolas huvudformer, eller ock på sjätte klassen av sjuårig dylik skola, därest lärokursen i sådan skolas sex lägsta klasser kan enligt intyg av statens vederbörande folkskolinspektör anses motsvara lärokursen i sexårig folkskola av nyss angivna former.

3. Vid kommunal flickskola skall, i huvudsaklig enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet angivit, träffas särskilda anordningar i syfte att för de lärjungar vid skolan, som hava för avsikt att övergå till första ringen av fyraårigt eller treårigt gymnasium, underlätta dylik övergång.

4. Inom de två högsta klasserna av kommunal flickskola skall undervisningen, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som departementschefen i statsrådsprotokollet uppdragit, anordnas antingen på både en teoretisk och en praktisk utbildningslinje eller på endera av dessa linjer.

5. Kommunal flickskola skall, vare sig den omfattar både en teoretisk och en praktisk linje eller enbart en av dessa linjer och oavsett om skolans båda lärokurser åtnjuta gemensam eller skild undervisning, hava sammanlagt minst 70 lärjungar.

6. Kommunal flickskola skall stå under skolöverstyrelsens inseende.

7. Varje årsklass skall i de teoretiska undervisningsämnena åtnjuta från föregående och efterföljande årsklass skild undervisning.

8. Vid varje skola skall minst halva antalet av de ordinarie lärarna utgöras av kvinnor.

9. Läsåret skall omfatta trettioåtta veckor, tid för inträdes- och flyttningsprövningar, för påsk- och pingstferier samt för tillfälliga lovdagar däri inräknad.

10. Skolområdet skall för undervisningen tillhandahålla tjänliga och tillräckliga lokaler samt erforderliga och lämpliga skolmöbler och nödig undervisningsmateriell.

11. Statsbidrag till kommunal flickskola må utgå endast under förutsättning att Eders Kungl. Maj:t, med hänsyn tagen till inom skolområdet möjligen redan befintlig kommunal mellanskola, högre folkskola, högre flickskola, högre samskola eller kommunal flickskola, för vilka statsbidrag redan utgår, eller ock allmänt läroverk med tillträde för kvinnliga lärjungar å realskolans stadium, prövar inrättandet av kommunal flickskola med av skolområdet föreslagen organisation vara för orten behöfligt och lämpligt.

12. Undervisningen i skolan skall vara avgiftsfri, såvida ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämmes i skolans reglemente. Terminsavgifter må dock i intet fall påföras medelösa lärjungar.

13. I övrigt skall kommunal flickskola vara organiserad och undervisningen därstädes ordnad i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits;

dels bestämma,

att lärarpersonalen vid kommunala flickskolor skall åtnjuta följande avlöningsförmåner:

rektor särskilt arvode av 1,200 kronor;

biträdande föreståndarinna särskilt arvode av 300 kronor;

ordinarie manlig ämneslärare, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 500 kronor, 3,300 kronor, vartill kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

ordinarie kvinnlig ämneslärare, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 350 kronor, 2,800 kronor, vartill kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

extra ordinarie eller vikarierande manlig ämneslärare med full tjänstgöring arvode av 2,900 kronor;

extra ordinarie eller vikarierande kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring arvode av 2,600 kronor;

vikarierande rektor särskilt arvode av 600 kronor;

vikarie för biträdande föreståndarinna särskilt arvode av 300 kronor;

manlig timlärare i teoretiskt undervisningsämne: 105 kronor för varje veckotimme;

kvinnlig timlärare i teoretiskt undervisningsämne: 95 kronor för varje veckotimme;

manlig timlärare i teckning, i musik, i gymnastik med lek och idrott: 90 kronor för varje veckotimme;

kvinnlig timlärare i teckning, i musik, i gymnastik med lek och idrott: 85 kronor för varje veckotimme;

timlärare i annat praktiskt undervisningsämne än teckning: 80 kronor för varje veckotimme;

att i avseende å uppflyttning i högre lönegrad skall i tillämpliga delar gälla vad angående lärares vid kommunala mellanskolor uppflyttning i högre lönegrad är stadgat;

dels förklara hinder för Eders Kungl. Maj:t icke möta att fastställa de närmare villkor och utfärda de närmare bestämmelser, vilka, i anslutning till vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört och i huvudsaklig överensstämmelse med vad som i motsvarande hänseende gäller för de kommunala mellanskolorna, må för sagda avlöningsförmånens åtnjutande bära stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

dels föreskriva, att ifråga om utgående av statsbidrag till kommunala flickskolor skola, förutom vad angår själva organisationen och därmed sammanhängande eller likartade spørsmål, gälla följande grunder:

I.

Statsbidrag till fullständig kommunal flickskola, vilken av Eders Kungl. Maj:t blivit erkänd såsom sådan, utgår på följande sätt:

a) till skola med teoretisk och praktisk linje eller enbart teoretisk linje med 20,400 kronor för år och till skola med enbart praktisk linje med 16,800 kronor för år;

samt därutöver:

b) till skola med fristående sexårig lärokurs med både teoretisk och praktisk linje eller enbart teoretisk linje med 2,800 kronor för år för varje årsklass i lärokursen, som i de teoretiska undervisningsämnena åtnjuter från den sjuåriga lärokursen skild undervisning;

c) till skola med fristående sexårig lärokurs med enbart praktisk linje med 2,800 kronor för år för var och en av de fyra lägsta årsklasserna i sådan lärokurs samt med 1,400 kronor för år för var och en av de två högsta årsklasserna i lärokursen, i båda fallen under förutsättning att ifrågakommande klass i de teoretiska ämnena åtnjuter från den sjuåriga lärokursen skild undervisning;

d) till parallellavdelning av årsklass inom den sjuåriga lärokursens fem lägsta och inom den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser med 2,800 kronor för år, dock att sådant bidrag må utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma;

e) till parallellavdelning av årsklass inom de två högsta klasserna, med iakttagande av den i d) angivna begränsningen, med 2,800 kronor för år

för parallellavdelning inom den teoretiska linjen och med 1,400 kronor för år för parallellavdelning inom den praktiska linjen;

f) till undervisning i praktiska undervisningsämnen utom teckning med 75 kronor för läsår och veckotimme, under villkor att vid läsårets början vid undervisningen i dylikt tillvalt ämne antalet lärjungar i varje lärjungegrupp inom viss klass icke understiger 5 samt att minst 15 lärjungar komma på sådan lärjungegrupp, innan ny grupp för ämnet upprättas.

Härförutom skola till varje kommunal flickskola utgå följande bidrag:

g) för varje manlig ordinarie ämneslärare: 500 kronor;

h) för varje manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 300 kronor;

i) för rektor: två tredjedelar av det för ifrågavarande befattningshavare stadgade särskilda arvodet; för biträdande föreståndarinna: det till henne utgående särskilda arvodet;

j) för varje ordinarie ämneslärare: ett belopp, motsvarande de läraren tillkommande ålderstillägg;

k) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare: om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Eders Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;

l) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom: det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien; samt

m) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, det belopp, som erfordras till arvode åt vikarien, dock icke för längre tid än högst sex månader.

II.

Till skolområde, vilket enligt plan, som av Eders Kungl. Maj:t godkännes, upprättar kommunal flickskola genom successivt uppbyggande med en eller flera klasser av sådan skola, skall, under den tid, som erfordras för skolans utbyggande till fullständig kommunal flickskola, och utan hinder därav att skolan icke omfattar sju årsklasser, statsbidrag, med tillämpning i övrigt av de här ovan under I b)—m) stadgade grunder och med de i fråga om de två högsta årsklasserna av praktisk linje där angivna undantag, beräknas till 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass, under villkor:

a) att skolan i medeltal har minst 10 lärjungar i varje årsklass,

b) att skolan fortsättningsvis uppbygges år för år i oavbruten följd,

c) att vid skolan finnas lika många ordinarie lärare som antalet årsklasser i skolan, dock att vid skola med enbart praktisk linje endast sex ordinarie lärare behöva anställas och att av dem den sjätte läraren behöver tillsättas först vid sjunde klassens upprättande, samt att rektor förordnas vid den nya organisationens påbörjande, ävensom

d) att skolan i övrigt i tillämpliga delar är anordnad i enlighet med de för kommunal flickskola gällande föreskrifter.

III.

För utbekommande av statsbidrag enligt här ovan under I och II givna stadganden böra hinder ej möta därav:

a) att ny skola, parallellavdelning eller lärartjänst, för vilken statsbidrag kan utgå, först under kalenderåret inrättats eller under kalenderåret upphört, i vilka fall skolan äger bekomma statsbidrag i förhållande till den del av läsåret, undervisningen pågått, eller

b) att under kalenderåret statsunderstödd skola i vederbörlig ordning ombildats till kommunal flickskola, i vilket fall statsbidrag skall utgå för vardera skolan i förhållande till den del av läsåret, som undervisningen pågått enligt de för de särskilda skolorna stadgade grunder, eller

c) att undervisningen enligt vederbörligt medgivande avkortats på grund av rådande smittosam sjukdom bland människor eller husdjur, i vilken händelse statsbidrag skall utgå med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning, eller

d) att lärare till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, i vilken händelse statsbidrag, förutom till vikaries avlönande, varom här ovan under I omförmäles, skall utgå till avlönande av den från tjänstgöring avstängde läraren med oavkortat belopp, dock icke för längre tid än högst sex månader;

dels ock bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att i fråga om tillämpningen av de under I—III angivna grunder utfärda de närmare föreskrifter, vilka, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet anført, kunna befinnas erforderliga.

B. besluta,

att lärarpersonalen vid kommunala flickskolor skall vara delaktig i statens pensionsanstalt, med iakttagande i tillämpliga delar av vad angående delaktighet i denna anstalt är stadgat i fråga om lärare vid kommunala mellanskolor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser som på grund härav befinnas erforderliga; samt

att därest på grund av inrättandet av kommunal flickskola statsunderstödd enskild högre flickskola på orten upphör med sin verksamhet och på den grund vid den senare skolan anställd ämneslärarinna med full tjänstgöring går förlustig sin anställning, hon må, under förutsättning att hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år samt vun-

nit sådan anställning, som nu angivits, vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 mars 1928, intill dess hon fyller 60 år, av statsmedel åtnjuta en årlig ersättning uppgående till två tredjedelar av den avlöning hon i enlighet med gällande bestämmelser vid entledigandet åtnjöt från skolan, tillfällig löneförbättring och eventuellt utgående dyrtidstillägg däri inberäknade, samt för tiden därefter en årlig pension till samma belopp, som skulle tillkommit henne, därest hon intill uppnåendet av sistnämnda ålder varit i tjänst vid statsunderstödd enskild flickskola; skolan vad nu sagts äga tillämpning beträffande lärarinnor vid sådana skolor, vilkas avveckling påbörjats inom tio år, räknat från den 1 januari 1929.

C. *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende för motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor nu gällande grunder bestämmes;

dels ock för ändamålet anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft

dels två inom riksdagen väckta likalydande motioner (I: 287 och II: 459), i vilka motioner hemställts, bland annat att riksdagen måtte under förutsättning av bifall till berörda proposition i övrigt besluta upprättande av ordinarie befattningar även för lärare i övningsämnen och praktiska ämnen vid de kommunala flickskolorna samt utfärdande av kompetensbestämmelser för vid nämnda skolor anställda lärare i övningsämnen och praktiska ämnen,

dels ock en inom riksdagen väckt motion (I: 289), vari hemställts att riksdagen måtte besluta, bland annat, 1) att, därest den kommunala flickskolan godtages av riksdagen, det uttryckligen måtte i villkoren för statsunderstöd fastslås att skolan skall stå öppen för lärjungar från landsbygden på samma villkor som gälla i fråga om de allmänna läroverken samt att om lärjungeavgifter skola upptagas, desamma skola utgå med samma belopp för lärjunge, oberoende hemorten; 2) att kommunal flickskola för att komma i åtnjutande av statsunderstöd skall i medeltal hava minst 15 lärjungar i varje årsklass.

Frågan om upprättandet av kommunala flickskolor har uppstått i samband med spörsmålet om ordnandet av den högre flickundervisningen. I sitt i ämnet avgivna utlåtande hade skolkommissionen tänkt sig, att staten

skulle i allra största utsträckning åtaga sig ansvaret för den kvinnliga ungdomens högre skolbildning dels därigenom att de allmänna läroverken skulle utom i vissa undantagsfall öppnas även för flickor, dels ock därigenom att för flickor upprättades statliga läroanstalter, såväl gymnasier och realskolor som rena flickskolor, de sistnämnda organiserade enligt någon av de tre av kommissionen föreslagna typer, som benämndes A-, B- och C-typen och av vilka A-typen avsåg en sexårig skola, byggd på folkskolans sjätte klass, B-typen en från samrealskolans tredje klass utgrenad treårig flickskollinje och C-typen en för flickor avsedd ettårig påbyggnad på samrealskolans högsta klass.

I de utlåtanden, som avgåvos över skolkommissionens förslag, möttes det samma av åtskillig kritik, vilken riktades dels mot den föreslagna starka inskränkningen i den privata skolverksamheten, dels mot den av kommissionen förordade vidsträckta användningen av samundervisning. Det framhölls därvid, att läroverkens öppnande för flickor medförde en olämplig dragning från de för flickornas behov särskilt anpassade skolorna. Från många håll påyrkade man, att de högre flickskolorna skulle fortfarande få verka under i väsentliga delar oförändrade former, medan det från andra håll förordades, att vid sidan av statsflickskolor skulle få finnas såväl enskilda som kommunala flickskolor.

Tanken på ett kommunalt flickskoleväsen upptogs sedermera av skolöverstyrelsen i dess utlåtande över skolkommissionens betänkande. I det statsrådsprotokoll, som åtföljde Eders Kungl. Maj:ts till 1927 års riksdag framlagda proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. berörde föredragande departementschefen även denna fråga. Departementschefen anförde därvid:

»Förslaget syntes mig ur flera synpunkter värt att tagas i övervägande. Dess realiserande skulle onekligen undanröja vissa olägenheter, som vore förbundna med den nuvarande flickskolororganisationen. Jag fann uppslaget hava det värde, att en ytterligare utredning i frågan borde äga rum.

Då emellertid förslag i detta avseende blivit framställt, ansåg jag mig böra påpeka, att om en organisation med kommunala flickskolor komme till stånd, densamma i stor utsträckning måste bliva överensstämmande med de kommunala mellanskolornas. Ifrågavarande skolor borde alltså bygga på genomgången sexårig folkskola, och kommunen skulle ansvara för skolans bestånd samt besluta om dess ekonomiska förhållanden. I fråga om lärarpersonalens anställning, avlöningsförmåner m. m. borde i huvudsak gälla vad i sådant hänseende vore stadgat för kommunal mellanskola, varvid dock borde övervägas, huruvida ej särskilda bestämmelser för tryggande av ett visst antal kvinnliga lärare vore erforderliga. För inträde i skolan skulle som antytts förutsättas kunskaper, motsvarande dem, som inhämtades i någon av folkskolans huvudformer. Skolan borde omfatta fem eller sex årsklasser, och statsbidrag borde

utgå med samma belopp och efter i huvudsak samma grunder som nu gällde i fråga om kommunal mellanskola.»

Vid behandlingen av förenämnda förslag angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. väcktes inom båda kamrarna två likalydande motioner (I: 254 och II: 417), i vilka frågan om upprättande av kommunala flickskolor ånyo bragtes på tal.

Motionärerna påpekade, att de ansåge sig icke böra ifrågasätta, att staten upprättade läroanstalter av samma typ som den nuvarande privata flickskolan. Däremot syntes det under vissa betingelser lämpligt, att staten lämnade sin medverkan till att offentliga läroanstalter med väsentligen samma bildningsmål komme till stånd. Den ändamålsenligaste formen härför vore den i propositionen om det högre skolväsendets omorganisation anvisade, ekonomisk samverkan mellan stat och kommun vid anordnande av kommunala flickskolor. I väsentlig anslutning till den principiella ståndpunkt departementschefen intagit till denna fråga syntes dylik läroanstalt kunna organiseras såsom en femårig skola, byggande på den sexklassiga folkskolans sjätte klass. Med hänsyn till vad under utredningsarbetet framkommit kunde en så organiserad flickskola väntas leda fram till i huvudsak det bildningsmål, som realskolan avsåge att bibringa, och den nuvarande flickskolan tillkommande friheten från avgångsexamen kunde upprätthållas. Därest den privata flickskolan efter hand ersattes med läroanstalter av denna typ, skulle tre var för sig betydelsefulla förmåner uppnås. Bottenskoleprincipen skulle kunna vinna tillämpning även på detta undervisningsområde. Vidare skulle terminsavgifterna komma att bortfalla eller i varje fall avsevärt begränsas. Och slutligen skulle lärarpersonalen erhålla en rättsligt tryggad ställning.

En granskning av de författningsbestämmelser, fortforo motionärerna, som nu gällde i fråga om den kommunala mellanskolan, gäve vid handen, att desamma i all huvudsak kunde tillämpas även på den kommunala flickskolan. De enda punkter, där avvikelser borde ske, vore följande. Biträdande föreståndarinna syntes icke erforderlig i det fall, att rektorsbefattningen hade kvinnlig innehavare. Då skolan skulle omfatta fem årsklasser, syntes minimiantalet lärjungar böra fastställas till 40 mot mellanskolans 32 och av samma anledning statsbidraget utgå med 14,000 kronor (mellanskolan 11,200 kronor). Jämväl syntes det skäligt, att det särskilda understödet till undervisning i huslig ekonomi kunde utgå med 1,000 kronor för år (mellanskolan 600 kronor).

Å andra sidan, påpekade motionärerna, borde icke lämnas alldeles obegränsad rätt att anordna skolor av här ifrågavarande typ. Redan i fråga om den kommunala mellanskolan vore för närvarande stadgat, att om en eller flera kommunala mellanskolor funnes inom ett skolområde, det skulle bero av Eders Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida statsunderstöd finge utgå till flera sådana skolor inom området. Då det gällde upprättande av kom-

munal flickskola, bleve det nödvändigt att beakta förefintliga utbildningsmöjligheter dels inom ortens allmänna statsläroverk, dels inom eventuellt redan existerande kommunala mellanskolor. Och understödandet av kommunal flickskola borde städse förbindas med en motsvarande begränsning i de statsunderstödda flickskolornas antal inom vederbörande stad. I motsatt fall skulle uppenbarligen det allmännas utgifter för här förevarande undervisningsändamål löpa risk att över hövan växa.

Motionärerna hemställde, att anslag för understöd åt kommunala flickskolor måtte upptagas i riksstaten för budgetåret 1927—1928.

Vid samma riksdag väcktes jämväl inom första kammaren en motion (nr 252), med vilken en inom andra kammaren väckt motion (nr 399) överensstämde i avseende på innebörden, vilka motioner väl ej direkt avsågo den kommunala flickskolan men vilka på grund av i dem gjorda uttalanden i viss mån beröra denna skolas ställning i skolsystemet.

I den förstnämnda motionen yrkades — med utgångspunkt från det i nyssberörda proposition framlagda förslaget om upprättande av högre läroverk för flickor, omfattande realskola och gymnasium — att högre läroverk för flickor i första hand måtte omfatta en högre flickskola, så nära som möjligt överensstämmande med de nuvarande högre flickskolorna, och ett därmed förbundet gymnasium samt därjämte, där skäl därtill förelåge, en realskola, ävensom att de högre läroverk, som komme att av staten upprättas, skulle anknyta till folkskolan på samma sätt som de allmänna läroverken, vare sig den treåriga eller den fyraåriga grundskolan komme till användning.

Den inom andra kammaren väckta motionen påyrkade skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om nytt förslag till nästkommande års riksdag med samma innebörd som i förstberörda motion angivits.

I den skrivelse, varmed riksdagen för Kungl. Maj:t anmälde sina beslut i anledning av förutnämnda proposition, berörde riksdagen först de yrkanden, som gjorts i nämnda motioner, och yttrade därom följande.

Även om riksdagen funne vissa skäl tala för inrättande vid flickläroverken av särskilda linjer, som i avseende å undervisningens allmänna planläggning och inriktning närmast överensstämde med den nuvarande högre flickskolan, hade detta spörsmål kommit i ett väsentligt förändrat läge genom det förslag om inrättande av särskilda kommunala flickskolor, som underställts riksdagens omprövning. Vid bedömandet av nu föreliggande spörsmål syntes man knappast kunna underlåta att taga hänsyn till dess reella sammanhang med frågan om anordnandet av ett kommunalt flickskoleväsen, och riksdagen förutsatte därför, att motionerna i nu avhandlade hänseende komme under bedömande i samband med utarbetande av det förslag till anordnande av kommunala flickskolor, om vars framläggande för 1928 års riksdag riksdagen i det följande komme att

göra hemställen. Under sådana förhållanden ansåge sig riksdagen icke nu böra bifalla motionerna i fråga.

Beträffande de motionsvis gjorda yrkandena om upprättande av kommunala flickskolor yttrade riksdagen i huvudsak följande.

Riksdagen ansåge, att den kvinnliga ungdomens högre undervisning i vida större utsträckning än för närvarande kunde äga rum i läroanstalter av samskolenatur, men härav följde ingalunda, att riksdagen ansåge ifrågavarande behov genom denna anordning vara i erforderlig mån tillgodosett. Vid sidan av de studiemål, som realskol- och studentexamina representerade, komme, säger riksdagen, säkerligen för flickornas vidkommande även för framtiden att fortbestå de mera allmänna bildningsmål, som i vårt land av ålder företräts av de högre flickskolorna. Hittills hade den härpå inriktade undervisningen varit så gott som uteslutande överlämnad åt privatläroverken. Riksdagen utginge ifrån att behovet av särskilt för flickor avsedda läroanstalter komme att fortfarande tillgodoses, utan att staten övertoge hela kostnaden härför.

Det kunde emellertid enligt riksdagens mening icke bestridas, att vissa betydande olägenheter vore förbundna med den hittills förefintliga ordningen i avseende på den speciella flickundervisningen. Departementschefen hade i sitt yttrande till statsrådsprotokollet pekat på detta förhållande och jämväl angivit en anordning, som skulle i väsentlig mån undanröja ifrågavarande olägenheter, nämligen inrättandet av kommunala flickskolor — en tanke, som ju upptagits även i de förut omnämnda motionerna.

Riksdagen funne de sålunda framkomna förslagen synnerligen beaktansvärda. Särskilda fördelar ansåge riksdagen den kommunala flickskolan erbjuda därutinnan, att densamma skulle väsentligt medverka till ett nedbringande av kostnaderna för den kvinnliga ungdomens utbildning och därigenom bidra att göra nämnda skolform tillgänglig även för flickor ur ekonomiskt svagare hem.

Mot en tillämpning i huvudsak av de allmänna grundlinjer för den kommunala flickskolans organisation m. m., som angivits såväl av departementschefen som av motionärerna, hade riksdagen intet att erinra. Härvid ville riksdagen emellertid framhålla, att, i anslutning till vad riksdagen beslutit beträffande kommunala mellanskolor, såsom villkor för utgående av statsbidrag till kommunal flickskola borde stadgas, att lärjungantalet i skolan skulle uppgå till minst 10 i medeltal för varje klass. Riksdagen ansåge sig emellertid icke böra nu fatta definitivt beslut om dylika läroanstalters inrättande och anslå medel för ändamålet. Där emot syntes det riksdagen lämpligt att hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om framläggande för 1928 års riksdag av förslag om inrättandet av kommunala flickskolor.

I enlighet härmed beslöt riksdagen anhålla, bland annat, det Eders Kungl. Maj:t täcktes till 1928 års riksdag, med beaktande av de synpunkter riks-

dagen anfört och efter verkställd utredning, framlägga förslag om inrättande av kommunala flickskolor.

Med anledning härav anbefalldes Eders Kungl. Maj:t vissa för ändamålet tillkallade sakkunniga — de s. k. 1927 års skolsakkunniga — att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag om inrättandet av kommunala flickskolor.

Efter det de sakkunniga sedermera avgivit sitt betänkande i ämnet, hava över detsamma utlåtanden inhämtats av vederbörande myndigheter och intresserade sammanslutningar.

På de sakkunnigas förslag bygger Eders Kungl. Maj:t den nu föreliggande framställningen.

Vid granskning av Eders Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen ansett sig böra följa den uppdelning av ämnet, som departementschefen i statsrådsprotokollet låtit komma till uttryck.

A. Yttre och inre organisation.

1. Den kommunala flickskolans mål.

De sakkunniga hava angivit den kommunala flickskolans ändamål vara att bereda kvinnliga lärjungar, som genomgått folkskola, anordnad enligt någon av denna skolas A- eller B-former och omfattande minst sexårig lärokurs, eller på annat sätt vunnit motsvarande kunskaper, tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till den kvinnliga ungdomens egenart och att därvid tillika i större eller mindre utsträckning förbereda lärjungarna för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område.

Departementschefen erinrar, hurusom den högre flickskolan erbjöde den kvinnliga ungdomen en efter dess anlag och studiehåg lämpad obruten studiegång, vilken, på samma gång den gäve flickorna en god allmänbildning som grundval för olika arbetsuppgifter ute i samhället, även tillgodosåge kraven på deras utbildning för hemmets särskilda behov och vilken i de olika skolklasserna lämpligt avpassas med hänsyn till deras fysiska och psykiska utveckling.

Vidare framhåller departementschefen, att när riksdagen avsett, att den kommunala flickskolan skulle hava till uppgift att tillvarataga den bildningstyp, som den högre flickskolan hos oss av ålder företrätt, det uppenbarligen vore fråga om upprättande av en skolform, som i väsentliga avseenden hade ett annat mål än realskolan.

Skulle man verkligen lyckas åstadkomma en skolform, som utgäve sig för att hava övertagit den hittillsvarande flickskolans uppgif-

ter men vars huvudsakliga mål i verkligheten sammanföle med realskolans, då låge den faran nära, att en dylik skolform genom den förebildiga betydelse, den lätteligen kunde få, komme att leda till den nuvarande flickskolans försvinnande. Då departementschefen hölle före, att detta skulle vara en bestämd förlust för vårt undervisningsväsen, hade han ansett det vara av vikt att från början klargöra olikheten mellan den kommunala flickskolans och realskolans mål.

Den formulering de sakkunniga givit åt den kommunala flickskolans bildningsmål funne departementschefen riktig och lämplig.

Departementschefen anser sig alltså böra förorda, att under benämningen kommunala flickskolor upprättas för flickor avsedda läroanstalter med det allmänna bildningsmål, som i vårt land hittills företrätts av de högre flickskolorna och med en organisation och ställning, för vilka han i det följande säger sig vilja närmare redogöra.

Genom det beslut, som 1927 års riksdag fattat angående öppnandet för flickor av de hittills endast för gossar avsedda allmänna läroverken, har den kvinnliga ungdomens behov av högre undervisning blivit från det allmännas sida enligt riksdagens mening till fullo tillgodosett, i vad avser denna ungdoms teoretiska utbildning till det studiemål, realskolexamen och studentexamen representera. Riksdagen betonade emellertid 1927, att för flickornas vidkommande även komme att för framtiden fortbestå de mera allmänna bildningsmål, som i vårt land av ålder företrätts av de privata högre flickskolorna. En organisation av den kommunala flickskolan, vilken skulle hava i stort sett enahanda studiemål som de allmänna statsläroverken eller som på ett eller annat sätt skulle förbereda flickorna till inträde på en skolgång med detta mål, skulle enligt riksdagens mening medföra på många orter en menlig dualism, föga ägnad att motsvara de olika krav, man från det allmännas sida bör uppställa på den kvinnliga ungdomens högre undervisning. Då departementschefen nu hävdar önskvärdheten av att upprätthålla åtskillnaden mellan de allmänna läroverkens studiemål — företrädde i realskole- och studentexamen — och det bildningsmål, som den privata högre flickskolan representerar, anser sig riksdagen böra helt ansluta sig till denna åskådning. Den kommunala flickskolans allmänna uppgift bör enligt riksdagens mening vara att i den utsträckning, förhållandena medgiva, tillgodose den speciella kvinnliga skolutbildning, som varit och är den privata högre flickskolans huvuduppgift.

Då fråga nu föreligger om ett mera direkt stödande från det allmännas sida av en ny skolform för den kvinnliga ungdomens behov, vill riksdagen vidare betona den fördel, som enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle vara förenad med denna skolform i likhet med den privata högre flickskolan därigenom, att densamma genom en långsammare och för flickorna mera

lämpad skolgång skulle giva dem såväl en god allmän bildning såsom grundval för olika arbetsuppgifter i samhället som även en utbildning för hemmets särskilda behov. Då det bör vara ett allmänt samhällsintresse att stödja strävandena till underlättande av en dylik utbildningsväg för den kvinnliga ungdomen och det föreliggande förslaget synes riksdagen i möjligaste utsträckning taga sikte på detta mål, har riksdagen ansett sig böra besluta upprättande av kommunala flickskolor i huvudsaklig överensstämmelse med vad Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär och riksdagen i det följande kommer att angiva.

2. Anknytning till folkskolan och antal klasser.

De skolsakkunniga hava föreslagit att kommunal flickskola skall utgöra en överbyggnad till den egentliga folkskolan samt, efter Eders Kungl. Maj:ts bestämmande i varje särskilt fall, omfatta sex eller ock fem ett-åriga klasser.

Departementschefen erinrar till en början om sitt ovan återgivna anförande till det statsrådsprotokoll, som åtföljde Eders Kungl. Maj:ts proposition till 1927 års riksdag angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. och framhåller, att han gjorde detta uttalande under förutsättning, att den då ifrågavarande reformen komme att verkställas i huvudsak efter av honom i samma anförande närmare angivna allmänna riktlinjer. Nu hade emellertid denna fråga inträtt i ett nytt läge, sedan genom riksdagens beslut väsentliga ändringar vidtagits i de av Eders Kungl. Maj:t på hans tillstyrkande framlagda förslagen. Till dylika ändringar hörde framför allt de av riksdagen beslutade anordningarna för flickors tillträde till de allmänna läroverken, vare sig anordningarna avsåge vissa redan förefintliga läroverks förändring till samläroverk eller inrättande av helt nya för flickor avsedda allmänna läroverk. De beslut riksdagen fattat i dessa avseenden komme att medföra — framhåller departementschefen — att den såväl av Eders Kungl. Maj:t som av riksdagen hävdade, för reformen grundläggande principen att å varje läroverksort tillfälle i skälig utsträckning borde beredas till omedelbar övergång från folkskolans sjätte klass till läroverket, komme, vad flickorna beträffar, att under den närmaste tiden vinna tillämpning i en högst väsentligt vidgad utsträckning. Ett system med dubbla anknytningsmöjligheter borde under sådana förhållanden kunna tillämpas jämväl ifråga om den kommunala flickskolan, utan att syftet med den beslutade reformen eller möjligheten att uppnå detsamma i något hänseende rubbades. Departementschefen tänkte sig då närmast att saken skulle kunna ordnas i stort sett på samma sätt som vid åtskilliga allmänna läroverk, till vilka enligt riksdagsbeslutet flickor skulle äga tillträde, nämligen så, att skolan skulle anknyta icke blott till folkskolans högsta klass utan även till dess fjärde. Såsom

skäl för en dylik anordning hade med rätta framhållits, att det därigenom skulle bliva väsentligen lättare för skolan att förverkliga den bildningstyp, som den nuvarande flickskolan företrädde. Genom en anknytning till folkskolans fjärde klass vunnes även den fördelen att studietiden, för närvarande 11 år (3 år i folkskola och 8 år i flickskola), icke skulle komma att förlängas för de flickor, som från denna klass inträdde i flickskolan. Departementschefen erinrade vidare om att enligt beslut av 1927 års riksdag de privata högre flickskolorna skulle bygga lägst på folkskolans fjärde klass.

Departementschefens förord för att en anknytning till folkskolans fjärde klass anordnades jämväl vid de kommunala flickskolorna, skedde emellertid under den bestämda förutsättningen, att vid varje sådan skulle tillika anordningar träffas, som möjliggjorde en omedelbar övergång till skolan från avslutad folkskola.

I nära samband med frågan om den kommunala flickskolans anknytning till folkskolan står — framhåller departementschefen vidare — frågan om *antalet klasser* i skolan. I de yttranden över de sakkunnigas förslag, i vilka påyrkats en anknytning även till folkskolans fjärde klass, hade framhållits såsom en bestämd vinst av en dylik anknytning, att möjlighet därigenom skulle vinnas att göra skolan sjuårig, en anordning som ansåges i hög grad önskvärd, för att skolan skulle i fullt tillfredsställande utsträckning kunna både i fråga om mål och arbetssätt motsvara den nuvarande högre flickskolan. De sålunda framförda synpunkterna finner departementschefen riktiga. En sexårig skola, byggd på fjärde folkskoleklassen, skulle otvivelaktigt bliva en så svag skolform, att den icke kunde övertaga den nuvarande högre flickskolans uppgifter.

Vad åter beträffar antalet klasser i den kommunala flickskolan, i de fall då denna skola i sin första klass utginge från det kunskapsmätt, som fullständigt genomgången folkskola meddelade, hade de sakkunniga föreslagit en alternativ anordning med sex eller fem klasser, varvid det skulle ankomma på vederbörande kommunala myndighet att vid uppgörande av förslag till reglemente för skolan avgöra, vilken av de båda organisationsformerna som ansåges i det särskilda fallet önskvärd.

Då det nu gällde att åstadkomma en skolform, vars studiemål skulle motsvara icke realskolans utan den nuvarande högre flickskolans, finner departementschefen konsekvensen bjuda att helt övergiva tanken på upprättande av den femklassiga skolan. Därmed skulle också hela organisationsfrågan vinna i förenkling: i den mån skolan byggde på fyraårig grundskola, bleve lärokursen sjuårig; i den mån den åter vilade på avslutad folkskola, komme den att bliva sexårig.

Det hade anförts till förmån för en femklassig skola, att studietiden medelst en sådan bleve förkortad med ett år. Men lika litet som man velat,

när det gällt det allmänna läroverket, tillgripa utvägen att genom en beskärning av läroverket förkorta studietiden, enär sådant icke ansetts kunna ske utan menliga följder för läroverkets arbetsresultat, lika litet ansåge departementschefen, att man borde i fråga om flickskolan ånlita en dylik för uppnåendet av skolans syfte hinderlig utväg.

Det hade från visst håll uttalats den farhågan, att om flickskolan bleve sexårig, den ringa tidsskillnaden i flickskolans och det allmänna läroverkets studiegång skulle vålla vad man kallat »en osund sugning till studentexamen». Mot detta kunde emellertid anmärkas att samma tidsskillnad — ett år — redan länge existerat i den nuvarande åttaklassiga flickskolans och det allmänna läroverkets lärogång utan att hava på något mera oroande sätt föranlett de kvinnliga lärjungarna att föredraga gymnasievägen framför flickskolevägen.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser departementschefen, att *flickskolans anknytning till folkskolan bör ordnas på följande sätt:*

1) Vid varje kommunal flickskola skall upprättas såväl sjuårig som sexårig lärokurs. De båda lärokurserna skola upprättas antingen såsom var för sig *fristående* eller såsom med varandra *förenade*.

2) Då lärokurserna anordnas såsom fristående, skall den sjuåriga lärokursens lägsta klass anknyta till folkskolans fjärde klass och den sexåriga kursens lägsta klass till den sexåriga folkskolans högsta. Då lärokurserna äro förenade, skola lärjungar, som genomgått folkskolans fjärde klass, kunna vinna inträde i den sjuåriga lärokursens första klass, samt lärjungar, som genomgått folkskolans högsta klass, i andra klassen av samma lärokurs, vilken klass således kommer att tillika utgöra den sexåriga lärokursens lägsta klass.

3) De båda lärokurserna skola, om de äro fristående, i regel undervisas var för sig; dock skola i vissa fall de båda kursernas lärjungar sammanföras till gemensam undervisning.

4) Då de båda lärokurserna äro förenade, skola lärjungarna i regel åtnjuta gemensam undervisning. Dock skall för de lärjungar, som från folkskolans högsta klass vinna inträde i den sjuåriga lärokursens andra klass, i viss utsträckning anordnas skild undervisning. Enär lärokurserna i den sjuåriga flickskolans första klass, om man bortser från ämnet tyska, upptaga det väsentliga av kursinnehållet för folkskolans femte och sjätte klasser, synes den skilda undervisningen kunna inskränkas till nämnda ämne. Denna undervisning, som skall förläggas till skolans ordinarie undervisningstid, skall omfatta en lärokurs, motsvarande den kurs i ämnet, som meddelas i de två första årsklasserna av den sjuåriga lärokursen.

5) Den sjuåriga och den sexåriga lärokursen skola upprättas såsom *förenade* i alla de fall, då icke antalet lärjungar i den sjuåriga lärokursens andra klass, med tillämpning av de för uppdelning av årsklass i paral-

lellavdelningar gällande bestämmelser, under två läsår i följd gjort uppdelning av sagda klass på två eller flera parallellavdelningar erforderlig. I sistnämnda fall skola de båda lärokurserna från och med därpå följande läsår och så länge förutsättningar härför äro för handen vara upprättade såsom *fristående*.

Önskar skolområde i annan ordning än nu sagts vid sidan av den sju-åriga lärokursen anordna fristående sexårig lärokurs, skall framställning därom göras hos Eders Kungl. Maj:t, som i varje särskilt fall fattar beslut.

Riksdagen anser, att i 1927 års riksdags beslut inrymmes full likställdhet mellan 4-årig och 6-årig folkskolekurs såsom grundval för den högre skolan. Eders Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag utgår också från de båda linjernas likaberättigande, och riksdagen vill i detta avseende ansluta sig till den av departementschefen härutinnan hävdade uppfattningen. Vid granskning i övrigt av vad departementschefen anfört såväl i fråga om antalet klasser i den föreslagna kommunala flickskolan som beträffande sättet för denna skolforms anknytning till folkskolan har riksdagen icke funnit något att erinra i annat avseende än att riksdagen, på sätt framgår av dess här nedan anmälda beslut under A a) 2, ansett sig böra för vinnande av enkelhet vidtaga en mindre jämkning i Kungl. Maj:ts motsvarande förslag. Riksdagen har alltså bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del.

3. Linjedifferentiering.

De skolsakkunnigas förslag innebär en viss linjedifferentiering i de ifrågasatta kommunala flickskolorna. Enligt deras förslag skulle inom de två högsta klasserna av sexårig flickskola samt inom den högsta klassen av femårig flickskola undervisningen kunna anordnas antingen på både en teoretisk och en praktisk utbildningslinje eller på endera av dessa linjer.

I nämnda klasser skulle undervisning meddelas i följande för den teoretiska och den praktiska linjen gemensamma ämnen, nämligen modersmålet, historia med samhällslära, ett främmande språk samt det ena året hälsolära och det andra året ekonomilära ävensom kristendom. Nu angivna ämnen skulle bilda en fast kärna inom de båda linjerna. Därjämte skulle lärjungarna å den teoretiska linjen deltaga i undervisningen i tre fritt valda teoretiska ämnen och lärjungarna å den praktiska linjen i två av ämnena sömnad, vävning, hushållsgöromål, barnavård och trädgårdsskötsel eller samtliga de å undervisningsplanen upptagna handelsämnena. Bestämelse om skolas organisation med avseende på undervisningens fördelning på olika linjer skulle lämnas i skolans reglemente. Det skulle ankomma på vederbörande kommunala myndighet att avgiva förslag, huruvida skola borde utrustas med både teoretisk och praktisk linje eller endast med endera av dessa linjer samt tillika, då praktisk linje förekom-

me, angiva, i vilka av de på undervisningsplanen uppförda praktiska undervisningsämnen undervisning ansåges böra förekomma vid skolan.

Med hänsyn till de kostnader, som upprättandet av en praktisk linje måste komma att medföra, kunde det, enligt de sakkunnigas mening, svårigen ifrågasättas att på varje plats, där praktisk linje förekomme, undervisning skulle å densamma meddelas i samtliga de praktiska ämnen, som finnas å undervisningsplanen upptagna. Å andra sidan borde det med hänsyn till det val av ämnen, som borde stå lärjungarna öppet, stadgas, att undervisning å praktisk linje skulle anordnas i minst tre av de å planen upptagna praktiskt husliga ämnena eller i två av dessa ämnen jämte samtliga de på samma plan upptagna handelsämnena.

Departementschefen finner de sakkunnigas förslag stå i överensstämmelse med de avsikter, som föranlett riksdagen att begära en utredning rörande en liknande differentiering vid realskolan och skänker den framkomna differentieringstanken sin anslutning.

Med den frihet för vederbörande kommun att på grund av förhandenvärande erfarenheter och förhållanden bestämma sig för den ena eller andra gruppen av de praktiska ämnen, som föreslagits, ansåg departementschefen den ifrågasatta organisationen även öppna möjligheter till försök. För sin del ansluter han sig därför i princip till det av de sakkunniga framlagda förslaget om undervisningens differentiering på särskilda linjer.

Departementschefen betonar vidare, att det icke här vore fråga om någon fackutbildning i egentlig mening eller någon specialkurs för en viss levnadsbana utan endast fråga om att anordna skolan så, att den vid sidan av sitt allmänbildande syfte finge ett praktiskt inslag. Dess kurser vore, liksom den högre privata flickskolans och även i övervägande grad realskolans, i främsta rummet inriktade på de många olika uppgifter ute i det praktiska livet, framför allt i hemmet, där icke en starkt specialiserad utan mera allmänt lagd teoretisk-praktisk utbildning vore av nöden, där det alltså icke kunde bliva fråga om några formellt fastslagna behörighetsvillkor.

Ytterligare framhåller departementschefen, hurusom det enligt hans mening vore av synnerligen stor betydelse, att då det gällde en sådan skolform, som här vore i fråga, de kommunala myndigheternas bestämmanderätt bleve behörigen tillgodosedd. Detta hade också varit en ledande synpunkt för de sakkunniga. Nu har av skolöverstyrelsen m. fl., som yttrat sig över de sakkunnigas förslag, ifrågasatts den förändringen i detsamma, att vid varje skola borde finnas en teoretisk linje och att det i övrigt skulle bero av Eders Kungl. Maj:ts beslut, huruvida en praktisk linje därjämte skulle upprättas. Vid övervägande av detta spørsmål säger sig departementschefen hava funnit, att det borde stå vederbörande kommun öppet att bestämma sig för om den önskade en enbart teoretisk eller en enbart praktisk linje eller båda dessa linjer och i sådant hänseende avgiva

förslag. Endast om saken ordnades på detta sätt, kunde kommunen anses äga tillräcklig rörelsefrihet.

Det hade anmärkts — framhåller departementschefen — att den föreslagna praktiska linjen upptog både för många och i vissa avseenden även olämpliga ämnen, vilka skulle komma att tillskynda kommunerna allt för dryga kostnader. Vid en sådan anmärkning borde man emellertid ej förbise, att det enligt förslaget skulle i första hand bliva beroende av vederbörande kommuns önskan, vilka av de på undervisningsplanen upptagna praktiska ämnena den ansåge lämpa sig för sin skola. Vid ett dylikt avgörande komme givetvis kommunen att taga hänsyn till de förutsättningar, som orten kunde erbjuda — t. ex. i fråga om ämnet barnavård förefintligheten av ett barnhem eller dylikt — och de där förhandenvarande förhållandenas inverkan på den ekonomiska sidan av företaget. Då så vore, betraktade departementschefen det som en fördel, att undervisningsplanen upptog så många olika praktiska ämnen av lämpligt slag som möjligt, enär den därigenom erbjöde kommunerna ett mycket rikare urval och lämnade mycket allsidigare råd och anvisningar. Ur nu angivna synpunkter borde även ämnena barnavård och trädgårdsskötsel, angående vilka från vissa håll betänkligheter uttalats, mycket väl försvara sin plats på undervisningsplanen. Däremot funne departementschefen de av de sakkunniga föreslagna handelsämnena hava i de föreslagna undervisningsplanerna erhållit en allt för yrkesmässig läggning för att stå i god överensstämmelse med skolans studieuppgift i övrigt. Han anser sig för den skull icke böra ansluta sig till vad de sakkunniga i detta avseende föreslagit.

Rörande det framlagda förslaget om linjedifferentiering i den föreslagna nya skolformen har riksdagen ej kunnat undgå att uppmärksamma, hurusom vissa betänkligheter uttalats från de i ärendet hörda myndigheternas sida i fråga om den praktiska utbildningslinjens ändamålsenlighet och berättigande. Förslaget förutsätter emellertid, att det skulle ankomma på vederbörande kommunala myndighet att bestämma såväl beträffande eventuell linjeuppdelning som i fråga om de olika grupper av praktiska ämnen, som borde på olika orter komma till användning. Vid sådant förhållande och då den ifrågasatta organisationen är ägnad att i förevarande avseenden öppna möjligheter till olika försöksanordningar, vilka kunna vara av värde för ett fortsatt bedömande av frågan om ungdomens praktiska utbildning, har riksdagen om ock med någon tvekan velat bifalla vad i nu berörda avseenden föreslagits.

4. Arbetets yttre och inre anordning.

De anvisningar och bestämmelser om undervisning och uppfostran, vilka innefattas i de sakkunnigas förslag, hava till huvudsyfte att vid flick-

skolans undervisnings- och uppfostringsarbete bringa i tillämpning vissa under den senare tidens pedagogiska utveckling gjorda rön och framkomna betydelsefullare uppslag.

Vad beträffar lärostoffets läggning och undervisningsarbetets inre anordning, hade de sakkunniga sökt att i fråga om den kommunala flickskolan bringa i tillämpning vad såväl i statsrådsprotokollet vid avlåtande till 1927 års riksdag av proposition angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m. som av riksdagen i dess skrivelse i anledning av samma proposition framhållits som eftersträvansvärt i fråga om samling i skolarbetet och begränsning av det samtidigt inhämtade lärostoffet. På samma gång hade de sakkunniga sökt bereda större utrymme och möjlighet för ett arbete, där önskvärd hänsyn kunde tagas till lärjungarnas individuella läggning och självverksamhet. Därvid hade de sakkunniga ansett sig kunna med fördel taga till utgångspunkt vissa av 1927 års riksdag framlagda grundlinjer för arbetet å gymnasiet. Med tillämpning av dessa hade de sakkunniga föreslagit, att de teoretiska undervisningsämnena skulle för varje lärjunge i de två högsta klasserna begränsas till en grupp fasta ämnen jämte ett visst antal fritt tillvalda ämnen. Vad de sakkunniga sålunda föreslagit hade vunnit principiellt understöd från så gott som samtliga dem, som yttrat sig över det föreliggande förslaget.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle den fasta kärnan av ämnen omfatta ämnena kristendom, modersmålet, historia, ett främmande språk samt det ena året hälsolära, det andra året ekonomilära. Till dessa ämnen skulle varje lärjunge vara skyldig att tillvälja, på den teoretiska linjen ytterligare tre ämnen och på den praktiska vissa grupper praktiska ämnen. I de över förslaget avgivna yttrandena hade bland annat uttalats den meningen, att det borde stå lärjunge fritt att utöver de tre obligatoriska tillvalsämnena ytterligare tillvälja ett eller annat ämne. Departementschefen har förklarat sig icke hava något annat att erinra mot den sålunda föreslagna anordningen än att dylikt utsträckt tillval borde medgivas lärjunge först sedan lärarkollegiet med hänsyn till lärjungens studieläggning samt hennes andliga och kroppsliga utrustning funne sig kunna lämna sitt medgivande.

Det hade — framhåller departementschefen vidare — förmenats, att det skulle bidra till att förebygga splittring i arbetet, ifall vissa av de på de sakkunnigas undervisningsplan upptagna ämnena sammanfördes med varandra till ett enda ämne, så att t. ex. hälsolära alltid förenades med biologi, ekonomilära med historia och samhällslära o. s. v. Då emellertid departementschefen ansåge det i hög grad önskvärt, att varje kvinna på det åldersstadium det här gällde erhöle en grundlig insikt såväl i personlig som i bostads- och samhällshygien samt därtill finge genomgå en teoretisk och praktisk kurs i hemsjukvård och olycksfalls behandling, kunde han icke se annat än att denna angelägenhet bäst befremjades däri-

genom att ämnet hälsolära gjordes obligatoriskt och icke förbundnes med ämnet biologi.

Vad nu sagts om ämnet hälsolära gällde — menar departementschefen — i stort sett även det föreslagna ämnet ekonomilära. I likhet med de sakkunniga hölle han för önskvärt, att *alla* flickor erhöles någon kunskap i de allmännaste ekonomiska lagarna. Man finge icke glömma, att en högst betydande del av vårt folks årliga inkomstbelopp i själva verket förvaltades av landets husmödrar.

Olika meningar hade yttrats i fråga om kristendomsämnets förekomst på undervisningsplanen. De sakkunniga hade tänkt sig, att detta ämne skulle vara obligatoriskt på det sätt, att lärjungarna på det differentierade stadiet skulle under en timme i veckan delta i en undervisning i ämnet, som bedrivs huvudsakligen i form av föreläsningar, diskussioner och samtal rörande betydelsefullare religiöst-sedliga frågor. Därjämte skulle ämnet med två timmar i veckan ingå bland de ämnen, som på förut angivet sätt skulle kunna tillväljas. Mot detta förslag hade anmärkningar framställts, i det man ansett, att man med blott en veckotimmens obligatorisk undervisning ej skulle kunna nå det syftsmål, man ville vinna med kristendomsundervisningen på ifrågavarande stadium. Utan att i övrigt hava något att anmärka mot det läroinnehåll de sakkunniga föreslagit skola ingå i kristendomsämnet, kunde departementschefen icke undertrycka den farhågan, att den av de sakkunniga åt ämnet tillmätta tiden vore väl knapp. Han ansåge fördenskull, att ämnet borde upptagas såsom obligatoriskt med två veckotimmar i varje klass även på det differentierade stadiet. Under sådana förhållanden skulle ämnet givetvis ej ingå bland de s. k. tillvalsämnena.

Beträffande lämpligheten att såsom tillvalsämne medtaga ämnet psykologi ansåge departementschefen det vara välbetänkt, att de kvinnliga lärjungarna finge, om de så önskade, stifta bekantskap med det högre själslivets psykologi med särskilt beaktande av sådana företeelser inom hemlivet, samhällslivet och det allmänna kulturlivet, som med hänsyn till den kvinnliga ungdomens ställning och uppgifter kunde påkalla psykologisk belysning. Han ville därför livligt tillstyrka det av de sakkunniga föreslagna upptagandet av ämnet psykologi på flickskolans läroplan.

För befrämjande av lärjungarnas utveckling hade föreslagits en ledighet av 15 dagar för idrott och annan friluftsverksamhet. Departementschefen ansåge, att antalet dagar för detta ändamål icke borde inskränkas.

Ehuru riksdagen ej anser förutsättningarna för genomförandet av den föreslagna anordningen för flickskolans två högsta klasser i detta fall vara fullt analoga med vad fallet är vid gymnasierna, har riksdagen dock på de grunder, som departementschefen anfört, ansett sig kunna bifalla förslaget.

Riksdagen har härjämte velat giva uttryck åt vissa betänkligheter beträffande den av departementschefen angivna utökningen av antalet läroämnen genom införande å undervisningsplanen av nya fristående ämnen. Med hänsyn till den praktiska betydelsen av vissa av de nya ämnena har riksdagen emellertid funnit ett upptagande på läroplanen av dessa ämnen kunna försvaras.

Vad departementschefen anført i fråga om skolarbetets yttre och inre anordning, innefattar emellertid allmänt avfattade grundlinjer, beträffande vilka det är förenat med vissa svårigheter för riksdagen att fälla något mera bestämt omdöme. Riksdagen förutsätter, att, innan stadga och reglementariska föreskrifter varda av Eders Kungl. Maj:t för den nya skolformen utfärdade, de under förevarande avdelning berörda spörsmål bliva underkastade en förnyad omprövning och att vid skolformens genomförande sådana anordningar i avseende å undervisningsarbetet träffas, vilka taga alla hänsyn till en ändamålsenlig undervisnings krav och tillika äro ägnade att främja det allmänna bildningsmål, denna skolform är avsedd att företräda.

5. Anknytning till gymnasiet.

Olika meningar hava gjorts gällande angående möjligheten och lämpligheten att anordna en anknytning mellan den kommunala flickskolan och det allmänna läroverket, särskilt gymnasiet.

Sälunda hava de sakkunniga ställt sig principiellt avvisande till en sådan tanke och därvid letts av den uppfattningen, att en skolform med ett sådant syfte som den högre flickskolans krävde, att undervisningen redan från början i möjligaste mån inställdes på att tjäna detta syfte.

Av dem, som yttrat sig över det föreliggande förslaget, har flertalet givit uttryck åt önskvärdheten av att anknytningsmöjligheter på ett eller annat sätt kommit till stånd mellan flickskolan och gymnasiet, på samma gång som de betonat, att sådana anordningar icke finge förrycka skolans arbete eller undanskymma dess huvudändamål.

Departementschefen har förklarar sig finna de skäl, som blivit anförda för anordnande av en anknytning mellan flickskolan och gymnasiet, innehålla åtskilligt behjärtansvärt. För bedömande av denna fråga anser han det emellertid vara av betydelse att skilja mellan ett mera generellt och ett mera individuellt sätt att ordna anknytningen i fråga. Med det förra avser departementschefen en anordning, som går ut på att — oavsett om flera eller färre lärjungar ha för avsikt att övergå från den ena skolformen till den andra — lärokurserna i den ena skolan för *samtliga* lärjungar i en viss klass läggas så, att de svara mot kurserna i en viss klass i den andra. Vid ett individuellt anknytningsförfarande åter erhålla de olika klassernas kurser den läggning, som påkallas av den ifrågavarande skolformens eget slutmål, och blott för de lärjungar, som ha för avsikt att

övergå till en annan skola, träffas vissa lämpliga anpassningsanordningar i fråga om lärokurserna.

Av de skäl, som i statsrådsprotokollet blivit anförda, finner sig departementschefen förhindrad förorda, att *generella* anordningar vidtagas för att åstadkomma anknytning mellan flickskolan och gymnasiet. Då man torde vara berättigad att antaga, att det stora flertalet lärjungar i flickskolorna kommer att fortsätta sin väg till flickskolans slut och det sålunda endast bleve ett mindretal, som överginge till gymnasiet, syntes flickskolans kurser böra få sin allmänna läggning bestämd av vad som krävdes för uppnåendet av flickskolans eget mål. Vid sidan härav borde emellertid enligt departementschefens mening för de flickor, som önskade övergå till gymnasiet, utan större svårighet lämpliga *individuella* övergångsanordningar kunna läggas till rätta. Han hade tänkt sig dessa på följande sätt. De flickor som hade för avsikt att från fjärde klassen i flickskolans sexåriga lärokurs, respektive femte klassen i dess sjuåriga övergå till det fyraåriga gymnasiet första ring, skulle vid flyttningen till nämnda fjärde, respektive femte klass giva detta till känna för skolans rektor, som då hade att sörja för att i de undervisningsämnena, i vilka en omläggning erfordrades för att vinna anknytning till gymnasiet begynnelsekurser, en sådan omläggning komme till stånd i samband med den ordinarie undervisningen i ämnet. Gällde det t. ex. ämnet matematik, syntes saken kunna ordnas så, att de tilläggskurser eller i övrigt ändrade kurser, som erfordrades för de flickor, vilka ämnade övergå till gymnasiet, genomgives under någon viss därför anslagen del av de ordinarie matematiktimmarna. För de flickor, som från femte klassen i sexårig lärokurs, respektive från sjätte klassen i sjuårig önskade övergå till det treåriga gymnasiet första ring, borde möjlighet till omedelbar övergång kunna avvägras så mycket lättare, som enligt det föreliggande förslaget en ganska stor frihet i fråga om ämnesval skulle äga rum i nämnda klass. Nu ifrågasvarande flickor skulle anmäla vid flyttningen till femte respektive sjätte klassen hos skolans rektor sin avsikt att övergå till gymnasiet, varefter rektor skulle lämna dem nödiga anvisningar och råd angående de ämnen och kurser, som de för sitt syfte hade att välja, samt vidtaga de åtgärder i övrigt, som kunde underlätta nämnda övergång.

Ordnares anknytningen mellan flickskolan och gymnasiet på detta sätt, komme — framhåller departementschefen — för de flickor, som önskade övergå från flickskolan till gymnasiet, vägen härför att underlättas, på samma gång som skolans normala lärogång bleve obruten för den del av skolans lärjungar, som önskade fullständigt genomgå flickskolan och alltså söka uppnå flickskolans eget studiemål.

Av vad departementschefen yttrat angående det allmänna förhållandet emellan flickskolan och realskolan liksom ock av vad han andragit emot en generell anknytning till annan skola, framginge, att han funne sig

böra bestämt motsätta sig tanken på tillrättaläggandet av någon vare sig individuell eller generell anknytning från flickskolans sida till *realskolan*.

I överensstämmelse till den allmänna uppfattning, som riksdagen i det föregående gjort gällande i fråga om det bildningsmål den kommunala flickskolan är avsedd att företräda, måste riksdagen för sin del uttala sin anslutning till det betraktelsesätt, som nu från departementschefens sida kommit till uttryck i fråga om denna skolforms ställning till gymnasiet. Riksdagen har visserligen uppmärksammat, hurusom åtskilliga i ärendet hörda myndigheter och korporationer uttalat sig för anordnande av särskilda övergångar från den kommunala flickskolan till gymnasiet. Utan att vilja på något sätt underkänna de skäl, som anförts till förmån för en dylik anknytning, har riksdagen dock ej kunnat finna annat än att genom vad departementschefen uttalat och förordat i fråga om lämpliga individuella övergångsanordningar de önskemål, som i detta hänseende framkommit, synas kunna bliva i erforderlig utsträckning tillgodosedda. Då riksdagen följaktligen finner den kommunala flickskolans anknytning till gymnasiet vara i förslaget på ett fullt tillfredsställande sätt möjliggjord och ytterligare anordningar i detta syfte ägnade att förrycka den nya skolformens bildningsmål, har riksdagen bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del.

6. Skolans ledning och arbetskrafter.

För den nu föreslagna nya kommunala flickskolan har den kommunala mellanskolan tjänat som förebild i bland annat ekonomiskt-administrativt hänseende. De bestämmelser i fråga om ledningen av flickskolorna och dessa skolors lärarkrafter, som föreslagits, äro därför i allt väsentligt överensstämmande med dem, som gälla för de kommunala mellanskolorna. I vissa fall åter hava avvikelser ifrågasatts, som ansetts behövlige och lämplige. De spörsmål, som i statsrådsprotokollet närmare beröras, gälla 1) styrelse, 2) lärarkrafter, 3) behörighet till ordinarie lärartjänst, 4) rektors och lärares tillsättning samt 5) undervisningskyldighet.

För varje skola skulle finnas en *styrelse*, vilken skulle bestå av minst fyra valda ledamöter samt dessutom av skolans rektor och biträdande föreståndarinna, därest sådan är anställd vid skolan. I styrelsen skulle finnas minst två kvinnliga ledamöter. Av suppleanterna skulle minst en vara kvinnlig.

Mot förslaget i denna del har riksdagen intet att erinra.

I fråga om lärarkrafter hade de sakkunniga föreslagit, att vid kommunal flickskola skulle vara anställda: vid sexårig skola rektor och minst fem ordinarie ämneslärare samt vid femårig skola rektor och minst

fyra ordinarie ämneslärare. I den mån så erfordras, skulle dessutom vara anställda extra ordinarie lärare ävensom nödigt antal timlärare. Som lärare skulle kunna anställas såväl kvinnor som män, dock att vid varje skola antalet kvinnliga lärare skulle utgöra minst två tredjedelar av hela antalet lärare.

De sakkunnigas förslag rörande antalet ordinarie ämneslärare utgick emellertid ifrån den förutsättningen, att rektor icke såsom vid kommunal mellanskola nödvändigtvis skulle förordnas bland de vid samma skola anställda ordinarie ämneslärarna utan kunna utses bland lärare från andra skolor och andra skolformer, varigenom rektorsbefattningarna, liksom vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, skulle bliva fristående tjänster.

Departementschefen säger sig emellertid icke för närvarande kunna biträda sistnämnda förslag utan anser överensstämmelse med förhållandena vid de kommunala mellanskolorna tillsvidare böra iakttagas i fråga om rektors tillsättning; följderna av den sålunda ändrade förutsättningen bleve givetvis, att skolorna till ersättning för den bortfallna, fristående rektorsbefattningen skulle erhålla en ordinarie ämneslärartjänst. På grund härav och med hänsyn till den omständigheten, att varje skola skulle omfatta sjuårig lärokurs, komme behovet av ordinarie lärare att i regel uppgå till minst sju.

Vad därefter angår de sakkunnigas förslag, att vid varje skola antalet kvinnliga lärare skulle utgöra minst två tredjedelar av hela antalet lärare, har departementschefen i stället förordat, att minst hälften av ordinarie antalet lärare skall utgöras av kvinnor.

Beträffande det från ett håll framkomna önskemålet, att vid större skolor skulle anställas ett biträde, biträdande rektor eller föreståndarinna, även i de fall, då skolan hade kvinnlig rektor, finner departementschefen frågan om en dylik anordning kunna tills vidare anstå, enär det ännu vore omöjligt att bedöma, huruvida skolor av detta slag komme att bliva av större omfattning.

Från flera håll hade — erinrar departementschefen — erinringar blivit framställda mot de sakkunnigas förslag, att lärare i praktiska ämnen och övningsämnen — med visst partiellt undantag, nämligen vid förening av sådant ämne med teoretiska ämnen i ledig tjänst — icke skulle kunna anställas som ordinarie lärare med därav följande pensionsrätt m. m. utan endast som timlärare. Departementschefen framhåller, att han skulle ansett synnerligen önskvärt, om ordinarie anställning kunnat beredas nämnda lärare, men finner denna fråga förknippad med så många och svårlösta spörsmål, att han för närvarande måste avstå från att tillstyrka ett beslut i sådan riktning. Särskilt framhåller han, att frågan om dessa lärares ställning i varje fall så nära sammanhängde med motsvarande spörsmål

vid andra kommunala skolformer, att dess lösgörande från dessa icke vore tillrådligt.

Emellertid kunde icke förnekas — fortsätter departementschefen — att ställningen bleve särskilt svårartad för de lärarinnor i dylika ämnen, som vid högre flickskolors ombildning till kommunala flickskolor nödgades utbyta sin ordinarie befattning mot anställning som timlärare. För att såvitt möjligt mildra svårigheterna i detta hänseende kunde man tänka sig åtgärder av olika slag, exempelvis framställning i särskilt ömmande fall till riksdagen i fråga om sådan lärarinnas pensionering m. m. eller frivilligt inskridande från kommunernas sida.

I fråga om lärare i övningsämnen och praktiska ämnen vid den nya skolformen har i motionerna I: 287 och II: 459 föreslagits, bland annat, att ordinarie befattningar i dessa ämnen måtte upprättas.

Vad först beträffar frågan om antalet ordinarie ämneslärare vid kommunal flickskola, innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag, att antalet sådana lärare skulle i regel uppgå till minst sju. Då riksdagen — att döma av de propositionen bilagda förslagen till timplaner — ej kunnat finna, att vid mindre skolor med gemensam undervisning sju ordinarie ämneslärare alltid med säkerhet kunna påräkna att erhålla full föreskriven tjänstgörings-skyldighet, har riksdagen funnit försiktigheten bjuda att begränsa nämnda antal till minst sex.

I fråga om proportionen mellan antalet manliga och kvinnliga lärare vid kommunal flickskola har riksdagen ansett sig böra bifalla förslaget i denna del.

Beträffande benämningen för lärare i andra ämnen än läroämnena har riksdagen ansett sig böra vidtaga en jämkning i överensstämmelse med vad i dessa hänseenden för andra skolformer för närvarande är gällande.

Frågan om ordinarie anställning för lärare i övningsämnen anser riksdagen vara ett spörsmål, vilket synes vara förtjänt av närmare uppmärksamhet. Såsom framgår av statsrådsprotokollet, framhåller departementschefen som synnerligen önskvärt, att ordinarie anställning kunde beredas dessa lärare; även riksdagen finner starka skäl tala för en dylik anordning, särskilt med hänsyn till de lärarinnor i dessa ämnen, vilka vid högre flickskolors ombildning till kommunala flickskolor skulle förlora sin förutvarande ordinarie befattning. Då emellertid frågan härom ej nu befinner sig i det läge, att riksdagen anser sig kunna göra något mera bestämt uttalande i saken, måste riksdagen inskränka sig till att framhålla önskvärdheten av att en utredning härutinnan må komma till stånd och att resultatet av denna utredning med det snaraste må föreläggas riksdagen. I anledning av vad i motionen I: 287 i dess nu berörda del föreslagits, vill riksdagen alltså anhålla, det Eders Kungl. Maj:t måtte verkställa utred-

ning i fråga om beredande av ordinarie anställning åt lärare i övningsämnen vid kommunala flickskolor samt med det snaraste för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må giva anledning.

Det förslag till bestämmelser rörande behörighet till ordinarie ämneslärartjänst vid kommunal flickskola, som framlagts av de sakkunniga, skiljer sig endast i ett par avseenden från de i sådant hänseende för kommunala mellanskolor gällande föreskrifterna.

I fråga om de sakkunnigas förslag rörande behörighet till ordinarie ämneslärartjänst, har anmärkts, att medgivandet av dylik kompetens åt sökande, som ej avlagt vederbörlig akademisk examen med åtföljande provår eller genomgått högre lärarinneseminarium, vore för de kommunala flickskolornas vidkommande varken behöfligt eller ändamålsenligt.

Vid detta spörsmåls bedömande vore det emellertid — framhåller departementschefen — enligt hans mening lämpligt att något mera betrakta de kommunala mellanskolornas kompetensfråga i dess historiska utveckling, som visade, att den behörighet, vilken medgivits vid sidan av de normala studievägarna, kommit till stånd icke uteslutande på grund av brist på lärare under den tidigare delen av skolornas tillvaro. Dessa skolor hade nämligen i regeln vuxit fram ur enskilda läroanstalter och högre folkskolor, vid vilkas övergång till kommunala mellanskolor det varit av vikt att kunna vid dem behålla förtjänta, ehuru ej formellt kompetenta, lärare, som varit förtrogna med deras förhållanden och därför i stånd att verksamt biträda vid deras inlemmande i den nya skolformen. Med tiden hade man kunnat förfara allt strängare med sökande av denna art, men kvar stode dock det faktum, att åtskilliga av dessa lärare varit av verkligt värde för skolornas utveckling. Härtill komme, att då den kommunala mellanskolan byggde omedelbart på avslutad folkskola, det måste anses värdefullt att bland mellanskolans lärare finnas även sådana, som ägde en personligen vunnen erfarenhet av folkskolans arbete, efter vars resultat mellanskolan hade att anpassa sitt begynnelsearbete. Erfarenheten hade också visat, att den möjlighet till ett friare urval av lärare, som härigenom stått öppen, i stort sett varit till nytta.

På enahanda sätt borde enligt departementschefens mening förfaras med de kommunala flickskolorna och detta så mycket hellre som vid de nuvarande högre flickskolorna funnes ett ej ringa antal lärarinnor med liknande, ofullständig kompetens, vilka vid dessa skolors ombildning till kommunala icke utan vidare borde avvisas.

Skulle i vissa avsenden en revision av dessa förhållanden visa sig påkallad, borde en sådan lämpligen verkställas i samband med en liknande revision av bestämmelserna för de kommunala mellanskolorna.

Vad därefter angår den omständigheten, att de sakkunniga icke föreslagit några kompetensvillkor för befattningar i praktiska ämnen och

övningsämnen, hade de sakkunniga även i detta hänseende följt stadgan för de kommunala mellanskolorna. Departementschefen håller före, att då några ordinarie befattningar icke kunnat föreslås för dessa ämnen, man tills vidare borde hava tillräcklig garanti för att ifrågavarande lärare ägde erforderlig kompetens i den av de sakkunniga föreslagna bestämmelsen, att skolstyrelsen skulle vara skyldig ställa sig till efterrättelse de erinringar, till vilka skolöverstyrelsen kunde finna sig föranlåten med hänsyn till lärarnas lämplighet och kompetens.

I motionerna I: 287 och II: 459 har bland annat föreslagits, att kompetensbestämmelser måtte utfärdas för de vid de kommunala flickskolorna anställda lärarna i övningsämnen och praktiska ämnen.

Vad beträffar frågan om kompetensvillkor för erhållande av ordinarie ämneslärartjänst vill riksdagen, som ej funnit något att erinra mot vad departementschefen härutinnan anfört, framhålla följande. I fråga om åtkomsten av dylik tjänst vid kommunal mellanskola utgöra för närvarande enligt stadgan såväl akademisk examen jämte provår som genomgång av högre lärarinneseminarium likaberättigade kvalifikationsgrunder. Så skulle nu även vara fallet beträffande de ordinarie ämneslärartjänsterna vid kommunal flickskola. Vid de kommunala mellanskolorna har emellertid, såsom erfarenheten visat, utvecklingen lett därhän, att vid konkurrensen om tjänster de akademiska meriterna i regel ansetts överväga och att till följd härav utsikterna för de seminarieutbildade lärarinnorna att erhålla dessa befattningar i samma mån minskats. Enligt riksdagens mening vore det icke önskvärt, att en motsvarande utveckling komme att äga rum på den kommunala flickskolans område. Det bör nämligen erinras därom, att den höga pedagogiska standard, som med rätta tillerkännes den högre flickskolan, är till en väsentlig del att tillskriva den insats, som inom denna skola gjorts av de från högre lärarinneseminarium utbildade lärarinnor. Eders Kungl. Maj:ts av riksdagen i stort sett bifallna förslag beträffande de kommunala flickskolorna avser att låta denna nya skolform i avseende å bildningsmål och arbetsformer övertaga den högre flickskolans roll, och det vore därför enligt riksdagens mening av betydelse för den nya skolformens utformande och vidare utveckling, om den finge, på samma sätt som den högre flickskolan hittills, tillgodogöra sig den värdefulla pedagogiska insats, som representeras av just de seminarieutbildade lärarinnorna. Riksdagen vill därför framhålla angelägenheten av att, då det gäller att vid tillsättande av ordinarie ämneslärartjänster vid de kommunala flickskolorna väga seminarieutbildningen mot de akademiska meriterna, så tillses, att den vid högre lärarinneseminarium erhållna utbildningen icke under alla förhållanden skjutes åt sidan till förmån för en akademisk examen utan att all den hänsyn, som

en befattning vid denna skolform kräver, tages till de vid lärarinneseminarieret förvärvade reella lärarmeriterna.

I fråga om kompetensvillkor för befattningar i övningsämnen anser riksdagen, att under en viss övergångstid, innan ännu dessa befattningar äro ordinarie tjänster, en tillfyllestgörande garanti kan ligga i de föreskrifter, skolöverstyrelsen för olika fall kan tänkas komma att utfärda. Riksdagen har emellertid i det föregående begärt en utredning rörande inrättande av ordinarie befattningar i dessa ämnen, och skulle dylika anordningar kunna träffas, synes det riksdagen uppenbart, att bestämda kompetensföreskrifter böra även för dessa tjänster uppställas. Riksdagen får alltså hemställa, att den av riksdagen begärda utredningen även må i sig inrymma en prövning rörande de kompetensvillkor, vilka lämpligen böra ifrågakomma för dessa tjänster.

Beträffande formen för tillsättning av rektor föreslår departementschefen, att vad som gäller i fråga om tillsättning av rektorstjänst vid kommunal mellanskola må gälla även beträffande sådan tjänst vid kommunal flickskola, d. v. s. att till rektor skall av skolöverstyrelsen, efter förslag av skolans styrelse, för en tid av högst fem år i sänder förordnas en av skolans ordinarie lärare.

Angående de ordinarie ämneslärarnas tillsättning innebär förslaget vissa avvikelser från vad i dessa hänseenden gäller för de kommunala mellanskolorna.

Riksdagen, som i likhet med departementschefen finner de nuvarande formerna för rektors anställande vid kommunal mellanskola vara mindre tillfredsställande, anser sig dock för närvarande kunna ansluta sig till vad som anförts i fråga om tillsättning av rektor och ordinarie lärare vid kommunal flickskola.

Särskilt med hänsyn till flickskolornas större omfattning hade de sakkunniga föreslagit, att undervisningsskyldigheten för rektor skulle, i likhet med vad förhållandet hittills varit vid realskolorna och torde komma att förbliva vid femåriga sådana läroanstalter, bestämmas till två veckotimmar mindre än vid de kommunala mellanskolorna, varjämte den för kvinnlig rektor skulle ytterligare reduceras med två veckotimmar. I enlighet härmed skulle manlig rektor åläggas en undervisningstid av 18 till 20 timmar i veckan och kvinnlig en motsvarande tid av 16 till 18 timmar. För ordinarie manlig ämneslärare skulle föreskrivas en undervisningsskyldighet av 24 till 28 veckotimmar liksom vid de kommunala mellanskolorna, men i olikhet med förhållandena vid dessa skulle kvinnlig ämneslärare åläggas ett lägre timantal, nämligen 22 till 26 liksom vid realskolorna.

Departementschefen anser, att vid de kommunala flickskolorna såväl manlig som kvinnlig rektor borde åläggas en undervisningsskyldighet av 18—20 veckotimmar samt såväl manlig som kvinnlig ämneslärare en undervisningsskyldighet av 24 till 28 veckotimmar.

Angående biträdande föreståndarinnan, vilkens motsvarighet vid statsamskola (första lärarinnan) enligt riksdagens uttalade mening skulle få sig ålagd en undervisningsskyldighet av 22—24 timmar i veckan mot övriga lärarinnors 24—28 timmar, hade de sakkunniga föreslagit, att hon skulle kunna få en nedsättning med högst tre timmar i veckan i den för ämneslärarinnan vid kommunal flickskola föreslagna undervisningsskyldigheten. Då nämnda reduceringar vore ungefär likvärdiga, förklarar sig departementschefen icke hava häremot, liksom i fråga om de sakkunnigas förslag om undervisningsskyldighet i övrigt, något att erinra.

I fråga om undervisningsskyldigheten för rektor och ämneslärare saknar riksdagen anledning till erinran mot vad härutinnan föreslagits.

Beträffande undervisningsskyldigheten för biträdande föreståndarinna anser sig riksdagen böra vidtaga en mindre jämkning i förslaget i så måtto, att riksdagen anser, att i detta avseende skall gälla vad som är föreskrivet för motsvarande befattningshavare (första lärarinna) vid statsamskola, d. v. s. en undervisningsskyldighet av 22—24 veckotimmar.

B. Ekonomiska förhållanden.

Departementschefen erinrar till en början, hurusom han i det yttrande till det statsrådsprotokoll över ecklesiastikärenden, som i utdrag var bifogat propositionen i skolfrågan till 1927 års riksdag, gjorde beträffande den ifrågasatta kommunala flickskolans ekonomi det uttalandet, att vederbörande kommun borde ansvara för skolans bestånd samt besluta om dess ekonomiska förhållanden. Vidare borde i fråga om lärarpersonalens anställning, avlöningsförmåner m. m. i huvudsak gälla vad i sådant hänseende vore stadgat för kommunal mellanskola. Statsbidrag borde utgå med samma belopp och efter i huvudsak samma grunder som nu gällde rörande kommunal mellanskola. Även i de motioner till 1927 års riksdag, i vilka tanken på inrättandet av kommunala flickskolor framfördes, hade framhållits, att de för den kommunala mellanskolan gällande författningsbestämmelserna i all huvudsak kunde tillämpas även på den kommunala flickskolan. De enda punkter, där enligt motionärernas mening avvikelse borde ske, voro följande. Biträdande föreståndarinna syntes icke erforderlig i det fall, att rektorsbefattningen hade kvinnlig innehavare. Då skolan skulle omfatta fem årsklasser, syntes minimiantalet lärjungar böra fastställas till 40 mot mellanskolans 32 och av samma anledning statsbi-

draget utgå med 14,000 kronor (till mellanskolan med 11,200 kronor). Jämväl syntes det skäligt, att det särskilda understödet till undervisning i huslig ekonomi kunde utgå med 1,000 kronor för år (mellanskolan 600 kronor).

Riksdagen förklarade sig intet hava att erinra mot en tillämpning i huvudsak av de allmänna grundlinjer för den kommunala flickskolans organisation m. m., som angivits såväl av departementschefen som av motionärerna.

Vid utarbetandet av det förslag rörande inrättande av kommunala flickskolor, som avgivits av de sakkunniga, hade dessa beträffande nu ifrågavarande skolors ekonomiska förhållanden också i det hela tagit de för kommunala mellanskolorna givna bestämmelserna till ledning.

1. Terminsavgifter.

De sakkunniga hade i sitt förslag till stadga för den kommunala flickskolan i fråga om dylik skolas ekonomiska förhållanden infört samma bestämmelser som nu funnes i stadgan för kommunala mellanskolor. Sålunda hade föreslagits, att undervisningen skulle vara avgiftsfri, såvida ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämdes i skolans reglemente, varvid dock terminsavgifter i intet fall skulle få påföras medellösa lärjungar. Departementschefen anser det riktigtast, att de i stadgorna för de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna förefintliga bestämmelserna i fråga om undervisningens avgiftsfrihet även måtte komma att principiellt gälla den kommunala flickskolan.

I ovanberörda motion I: 289 har föreslagits, att i villkoren för statsunderstöd för kommunal flickskola måtte fastslås bland annat, att, om lärjungeavgifter skulle upptagas, desamma skulle utgå med samma belopp för lärjunge, oberoende av hemorten.

Mot vad Eders Kungl. Maj:ts i nu berörda hänseende föreslagit har riksdagen intet att erinra.

Vad angår det i nämnda motion framställda förslaget, utgår riksdagen från, att den kommunala flickskolan liksom de allmänna statsläroverken skall stå öppen för lärjungar oberoende av deras hemorter; en särskild föreskrift i detta hänseende har riksdagen infört i det beslut riksdagen i det följande anmäler. Vid sådant förhållande finner riksdagen uppenbart, att någon skillnad i avseende å beloppen av terminsavgifterna ej bör göras mellan olika elever på grund av deras olika hemorter, och har förty bifallit ovanberörda motion i denna del.

2. Avlöning.

Eders Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser lärarnas avlöning innebär, att de föreslagna lönesatserna för ordinarie ämneslärare och för extra

ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring skola överensstämman med de för dylika lärare vid kommunala mellanskolor gällande, d. v. s. för ordinarie ämneslärare: 3,300 kronor för manlig och 2,800 kronor för kvinnlig lärare, vartill kunna komma tre ålderstillägg efter respektive fem, tio och femton år, vart och ett å 400 kronor för manlig och 300 kronor för kvinnlig lärare, samt för extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 2,900 kronor för manlig och 2,600 kronor för kvinnlig lärare.

Även för timlärare i teoretiska undervisningsämnen innebär förslaget samma arvoden som de för sådana lärare vid kommunala mellanskolor fastställda, d. v. s. 105 kronor för veckotimme för manlig och 95 kronor för veckotimme för kvinnlig timlärare.

För timlärare i teckning, i musik och i gymnastik föreslås samma arvoden som vid de kommunala mellanskolorna, 90 kronor för manlig och 85 kronor för kvinnlig lärare för veckotimme samt för övriga praktiska ämnen utom teckning 80 kronor för veckotimme eller samma grundbelopp, som utgår till lärarinna i husligt arbete vid yrkesbestämd högre folkskola. Vad beträffar avlöningen för rektor vid kommunal flickskola innebär förslaget, att densamma bestämmes efter samma grunder som avlöningen för rektor vid kommunal mellanskola. Med hänsyn särskilt till det större antalet klasser i dylik skola föreslås dock att det särskilda rektorsarvodet fastställs till 1,200 kronor för år mot 1,000 kronor vid kommunal mellanskola. I överensstämmelse härmed föreslås vikarierande rektors arvode utgå med 600 och arvodet för biträdande föreståndarinna med 300 kronor.

I fråga om avlöningarna för ämneslärare ävensom i fråga om timlärararvodena har riksdagen intet att erinra mot vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Vad däremot beträffar de föreslagna särskilda arvoden till rektor, vikarierande rektor och biträdande föreståndarinna, saknar riksdagen anledning att härutinnan besluta om högre arvoden än vad i motsvarande hänseenden för närvarande är fastställt vid de kommunala mellanskolorna, d. v. s. 1,000 kronor till rektor, 500 kronor till vikarierande rektor och 200 kronor till biträdande föreståndarinna.

I fråga om övriga avlöningsbestämmelser framhåller departementschefen, att frågan om rätt för lärare vid statlig eller kommunal läroanstalt att för uppflyttning i högre lönegrad räkna sig till godo föregående tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt måste göras till föremål för en mera ingående och omfattande utredning, innan den kan vinna sin lösning. Då lärarinna vid kommunal flickskola skulle äga förmån av fri bostad med bränsle eller ersättning därför, skulle det näppeligen behöva

inträffa, att en ämneslärarinna vid privat flickskola med lön i högsta lönegraden och med den i gällande författning stadgade kontanta minimiavlönningen och den av statsmedel utgående tillfälliga löneförbättringen vid övergång till kommunal flickskola skall behöva lida någon löneminskning, även om hon vid sistnämnda skola uppbar lön i lägsta lönegraden. Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär, att i avseende å uppflyttning i högre lönegrad skulle i tillämpliga delar gälla vad angående lärares vid kommunala mellanskolor uppflyttning i högre lönegrad vore stadgat.

I övrigt skulle avlöningsbestämmelserna, efter vad departementschefen framhåller, få samma lydelse som motsvarande bestämmelser i löneförfattningen för kommunala mellanskolor.

Riksdagen saknar anledning att vidtaga ändring i vad sålunda föreslagits och anser alltså att övriga avlöningsbestämmelser skola i huvudsak ansluta sig till de för de kommunala mellanskolorna gällande.

I fråga om lärarnas pensionering hade de sakkunniga utgått från att kommunala flickskolornas lärare skulle beträffande såväl egen pension som familjepension bliva helt och hållet likställda med lärare vid kommunala mellanskolor d. v. s. äga pensionsrätt i statens pensionsanstalt. Därjämte hade de sakkunniga föreslagit, att sådan lärare i praktiskt undervisningsämne eller övningsämne, som hade en undervisning av minst 20 undervisningstimmar i veckan, efter särskild reglering måtte kunna beredas fastare ställning och därmed även pension.

Även departementschefen anser, att lärarpersonalen vid de kommunala flickskolorna bör i likhet med lärarna vid de kommunala mellanskolorna vara inordnad i statens pensionsanstalt. De grunder för pensionsfrågans ordnande, vilka därvid synts böra följas, finnas angivna i en av statens pensionsanstalt efter anmodan utarbetad promemoria, vilken som bilaga åtföljer statsrådsprotokollet. Mot vad i promemorian anförts säger sig departementschefen icke hava någon erinran att göra, och därest förslaget i detta hänseende vunne riksdagens gillande, borde Eders Kungl. Maj:t erhålla bemyndigande att utfärda de närmare bestämmelser, som på grund härav befinnas erforderliga.

Departementschefen tillstyrker också den av de sakkunniga föreslagna åtgärden om införande av bestämmelser om reglering av tjänst för beredande åt vissa lärare av fastare ställning i rättsligt och ekonomiskt hänseende jämte pensionsrätt i statens pensionsanstalt.

Mot förslaget i nu förevarande del har riksdagen intet att erinra.

3. Statsbidrag.

Även i fråga om statsbidrag till kommunala flickskolor hade de sakkunniga i sitt förslag i allt väsentligt följt de bestämmelser, som gällde för de kommunala mellanskolorna. Enligt förslaget skulle alltså skolom-

råde, som underhölle kommunal flickskola, för bestridande av kostnaderna härför erhålla bidrag av statsmedel dels till skolan och till parallellavdelning av årsklass och dels för lärare i enlighet med vissa närmare bestämmelser.

Departementschefen har i statsrådsprotokollet ansett sig böra skilja mellan två olika fall, statsbidrag till fullständigt organiserad skola och till skola under upprättande.

a. Statsbidrag till fullständigt organiserad skola.

Departementschefen erinrar till en början om att en av grundtankarna i förslaget om upprättande av kommunala flickskolor hade varit, att dessa skolor i ekonomiskt avseende skulle intaga samma ställning som de kommunala mellanskolorna. Även för dessa nya skolor borde alltså en ekonomisk samverkan mellan staten och vederbörande kommun äga rum, varvid dock kommunen hade att bära ansvaret för skolans bestånd och besluta om dess ekonomiska förhållanden. Givet vore också, att staten här som i liknande fall hade att tillse, att vissa villkor beträffande såväl skolans lärare, deras kompetens och avlöning som skolans lokaler och utrustning i övrigt m. m. bleve uppfyllda.

De sakkunniga hade beträffande statsbidrag till fullständigt organiserad skola sökt att i möjligaste mån följa de för de kommunala mellanskolorna gällande bestämmelserna. Departementschefen gillar till fullo denna ståndpunkt och anser, att man, endast då så vore nödvändigt med hänsyn till skolornas olika yttre och inre organisation, borde frångå nämnda för mellanskolorna gällande bestämmelser.

Av 1927 års riksdag hade — erinrar departementschefen — föreskrivits, att statsbidrag till kommunal mellanskola skulle utgå under villkor, att skolan i sina fyra årsklasser hade sammanlagt minst 40 lärjungar. I överensstämmelse härmed och med hänsyn därtill att kommunala flickskolan, i varje fall, skulle omfatta sju ettåriga klasser, anser departementschefen, att dylik skola bör hava minst 70 lärjungar för att komma i åtnjutande av statsbidrag. Vid skola, där konstant behov av parallellavdelningar i andra klassen av den sjuåriga lärokursen uppkommit, skulle upprättas en fristående till folkskolans sjätte klass anknyttande sexårig lärokurs. Att för denna lärokurs föreskriva visst minimiantal lärjungar anser departementschefen ej vara erforderligt. Då emellertid undervisningsplanerna för de båda högsta klasserna i den sjuåriga och i den sexåriga lärokursen i det hela borde vara lika, borde det föreskrivas, att vid skola, där antalet lärjungar i de två lärokurserna inom viss sådan klass tillsammans ej överstege 30, statsbidrag för uppdelning av dylik klass i klassavdelningar ej skulle utgå.

Beträffande åter frågan om rätt för skoldistrikt att även i annat fall än som här ovan nämnts vid sidan av den sjuåriga lärokursen anordna en

fristående sexårig lärokurs och att därför i vanlig ordning erhålla statsbidrag, borde det bliva beroende på Eders Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall.

I fråga om rätt för skola att erhålla statsbidrag till upprättande av parallellavdelning tillstyrker departementschefen ett av de sakkunniga framställt förslag, enligt vilket ny sådan avdelning skulle få upprättas, om vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje förutvarande avdelning inom årsklassen.

I fråga om statsbidragets storlek erinrar departementschefen, att för fyraårig kommunal mellanskola utginge ett årligt grundanslag om 11,200 kronor samt dessutom 2,800 kronor för varje vid skolan anordnad parallellavdelning. Ett på samma sätt beräknat grundanslag till kommunal flickskola skulle utgöra 16,800 kronor för sexårig skola och 14,000 kronor för femårig skola. För sjuårig skola borde anslaget bli $7 \times 2,800$ kronor eller 19,600 kronor. Emellertid hade de sakkunniga med hänsyn till den tilltänkta organisationen av undervisningen i de två högsta klasserna i sexårig skola och högsta klassen i femårig skola föreslagit en höjning av de så beräknade beloppen med 400 kronor för var och en av dessa klasser. Departementschefen finner det nödvändigt, att man på denna punkt något avveke från vad som nu vore stadgat för de kommunala mellanskolorna och hemställde alltså, att statsbidrag till sjuårig kommunal flickskola med teoretisk linje måste utgå med 20,400 kronor ($7 \times 2,800 + 2 \times 400$). Om skolan omfattade även en fristående sexårig lärokurs eller om parallellavdelning av årsklass i enlighet med givna bestämmelser vore inrättad, borde därutöver statsbidrag för varje klassavdelning utöver sju utgå med ett belopp av 2,800 kronor för år.

Då emellertid enligt förslaget kommunal flickskola inom de två högsta klasserna skulle kunna omfatta enbart praktisk linje och då inom denna linje undervisning ej skulle meddelas i alla teoretiska ämnen utan endast i de s. k. fasta ämnena med omkring 14 timmar i veckan, borde statsbidrag för sådan skola enligt departementschefens mening ej utgå med nyss nämnda belopp. Statsbidraget till skola med enbart praktisk linje borde bestämmas till $5 \times 2,800 + 2 \times 1,400 = 16,800$ kronor. I överensstämmelse härmed borde tydligen statsbidraget till sådan parallellavdelning inom de två högsta klasserna, som påkallades endast med hänsyn till behovet av uppdelning av undervisningen i de för de båda linjerna gemensamma teoretiska undervisningsämnen, utgå med 1,400 kronor för år.

Vidare innebär förslaget, att understöd till undervisning i praktiska undervisningsämnen utom teckning vid kommunal flickskola må utgå med 75 kronor för läsår och veckotimme, under villkor att vid läsårets början vid undervisningen i dylikt tillvalt ämne antalet lärjungar i varje lärjungegrupp inom viss klass icke understiger 5 samt att minst 15 lärjungar komma på sådan lärjungegrupp, innan ny grupp för ämnet upprättas.

Vad angår statsbidrag till läraravlöningen vid kommunala mellanskolor, erinrar departementschefen om de härutinnan gällande bestämmelserna, enligt vilka följande bidrag utgå

- a) för varje manlig ämneslärare: 500 kronor;
- b) för varje manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 300 kronor;
- c) för rektor: två tredjedelar av det för honom stadgade särskilda arvodet; för biträdande föreståndarinna: det till henne utgående särskilda arvodet;
- d) för varje ordinarie ämneslärare: ett belopp, motsvarande de läraren tillkommande åldertillägg;
- e) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare: om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Eders Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;
- f) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom: det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien; samt
- g) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, det belopp, som erfordras till arvode åt vikarien, dock icke för längre tid än högst sex månader.

De sakkunniga hade i det hela följt dessa bestämmelser. Departementschefen säger sig sakna anledning att för de kommunala flickskolorna i nu berörda avseende föreslå någon ändring i de för mellanskolorna gällande föreskrifterna.

Slutligen berör departementschefen ett under frågans behandling uppkommet förslag, att de av riksdagen fastställda villkoren för statsbidrags utgående borde inrymma en bestämmelse av innebörd, att den kommunala flickskolan bleve tillgänglig även för lärjungar hemmahörande utanför den eller de kommuner, vilka utgöra skolans huvudmän. Då någon sådan föreskrift icke funnes beträffande de kommunala mellanskolorna och, enligt vad erfarenheten givit vid handen, ej heller visat sig av behovet påkallad, anser departementschefen det ej behöfligt att särskild föreskrift härom utfärdades beträffande nu ifrågakvarande skolor.

I ovanberörda motion I: 289 har föreslagits, att i villkoren för statsunderstöd måtte fastslås, bland annat, *dels att* kommunal flickskola för att komma i åtnjutande av statsunderstöd skall i medeltal hava minst 15 lärjungar i varje årsklass, *dels ock* att skolan skall stå öppen för lär-

jungar från landsbygden på samma villkor, som gälla i fråga om de allmänna läroverken.

De föreslagna grunderna för statsbidrags utgående överensstämma i stort sett med vad som av riksdagen bestämts i motsvarande avseenden för de kommunala mellanskolornas vidkommande, och riksdagen har vid prövning av förslaget olika delar ej funnit anledning till erinran mot vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan ifrågasatt.

Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär villkor om ett elevantal av minst 70 för åtkomst av statsunderstöd, under det däremot i ovanberörda motion yrkas ändring i nämnda villkor därhän, att elevantalet skall utgöra minst 15 i varje klass, d. v. s. för den sjuåriga skolan 105. Riksdagen har väl uppmärksammat, hurusom Eders Kungl. Maj:ts förslag ansluter sig till vad i motsvarande hänseende av 1927 års riksdag beslöts för den kommunala mellanskolans vidkommande, men riksdagen har dock funnit skäl föreligga för en jämkning av förslaget därhän, att villkoret om statsbidrag göres beroende av ett antal av i medeltal minst 13 elever i varje klass, d. v. s. sammanlagt minst 91 elever i skolan i dess helhet. I fråga om det i samma motion väckta förslaget om inrymmande i villkoren för statsunderstöd av en bestämmelse därom, att skolan skall stå öppen för lärjungar från landsbygden på samma villkor, som gälla i fråga om de allmänna läroverken, finner riksdagen en särskild föreskrift om att skolan skall stå öppen för elever, oberoende av deras hemorter, vara av omständigheterna motiverad; och har riksdagen beslutat att en bestämmelse härom skall införas bland villkoren för statsbidrags utgående.

b. Statsbidrag till skola under upprättande.

Särskild uppmärksamhet anser departementschefen tillvägagångssättet för upprättandet av kommunal flickskola påkalla. Två olika fall kunde här komma i betraktande. Antingen kunde en kommunal flickskola nyupprättas från grunden eller ock uppstå på det sättet, att en förutvarande privat högre flickskola eller möjligen skola av annat slag — i sällsynta fall måhända en kommunal mellanskola — ombildades till kommunal flickskola.

Eders Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande avseende innebär i huvudsak följande:

Till skolområde, som i vederbörlig ordning upprättar kommunal flickskola genom successivt uppbyggande med en eller flera klasser av sådan skola, utgår under den tid, som erfordras för skolans uppbyggande till fullständig kommunal flickskola, statsbidrag med 2,800 kronor om året för varje årsklass, därvid skall tillämpas i övrigt de för statsbidrags utgående stadgade grunderna samt iakttagas följande villkor:

- a) att skolan i medeltal har minst 10 lärjungar i varje årsklass,

- b) att upprättandet av klasserna försiggår år efter år i oavbruten följd.
- c) att rektor tillsättes vid upprättande av första klassen och att med viss angiven begränsning vid skolan skola finnas lika många ordinarie lärare som antalet årsklasser i skolan, samt
- d) att skolan i övrigt i tillämpliga delar är anordnad i enlighet med de för kommunal flickskola gällande föreskrifter.

I detta sammanhang erinrar departementschefen om vad av 1927 års riksdag beslöts i fråga om åtgärder för sådana lärarinnor, som på grund av privata högre flickskolors avveckling i samband med samrealskolors upprättande förlorade sin anställning. Departementschefen finner motsvarande bestämmelser erforderliga för de lärarinnor vid enskilda högre flickskolor, som på grund av kommunal flickskolas inrättande på orten gå förlustiga sin befattning, därvid dock nu föreslås, att bestämmelsen skall äga giltighet under viss övergångstid. Departementschefen uttalar sig emellertid för att lärarinnorna vid en ombildad högre flickskola i möjligaste mån må överflyttas till den kommunala flickskolan.

Riksdagen har vid prövning av Eders Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande del ansett sig böra bifalla vad härutinnan föreslagits, dock med den jämkning, som föranledes av riksdagens ovan uttalade uppfattning rörande antalet ordinarie lärare vid kommunal flickskola.

4. Kostnadsberäkning.

Den utredning och det förslag rörande inrättandet av kommunala flickskolor, som avgivits av 1927 års skolsakkunniga, innehåller även kostnadsberäkningar för sådana skolor.

Beträffande de av de sakkunniga framlagda kostnadsberäkningarna framhåller departementschefen, att de sakkunniga utgått från att skolan från början skulle ha till sitt förfogande utom skollokaler även erforderlig möbelutrustning, bibliotek och undervisningsmateriell. Även med hänsyn härtill syntes dock de av de sakkunniga i respektive stater upptagna anslagen till bibliotek och undervisningsmateriell väl knappt tilltagna, medan å andra sidan jämförelsevis måttliga terminsavgifter beräknades komma att utgå.

Emellertid har departementschefen på en del punkter beträffande ifrågasvarande skolors organisation och avlöningsförhållanden ansett sig böra avvika från de sakkunnigas förslag och framlägger för den skull en av honom uppgjord kostnadsberäkning, som visserligen i stort sett utgår från samma grunder, som de sakkunniga använt för sina beräkningar, men som på samma gång tager hänsyn till det förslag till löne- och statsbidragsbestämmelser, som av honom framlägges.

I likhet med de sakkunniga har departementschefen uppställt några exempel på utgifts- och inkomststater för kommunala flickskolor av olika typer. Dessa exempel åtfölja såsom bilagor statsrådsprotokollet.

På grundvalen av en av de sakkunniga uppgjord jämförande tablå över kostnaderna för olika slags skolor har departementschefen låtit uppgöra en motsvarande jämförelse mellan kostnaderna för en 8-klassig flickskola, en kommunal mellanskola och en kommunal flickskola med förenad sju-årig och sexårig lärokurs samt med teoretisk och praktisk linje. Även denna tablå åtföljer som bilaga statsrådsprotokollet.

Då årskostnaden, särskilt för läraravlöningen, för nu ifrågavarande skolor vore beroende av flera omständigheter, som ej på förhand kunde beräknas och som kunde växla år från år, säger departementschefen det givetvis vara omöjligt att framlägga någon exakt kostnadsberäkning. Han har räknat med dels att skolorna, i likhet med vad nu vore fallet vid våra högre flickskolor, komme att använda huvudsakligen kvinnliga lärarkrafter, dels att ungefär hälften av det största möjliga antalet ålders-tillägg utginge. Något bidrag till bestridande av kostnaden för vikariats-arvoden hade ej medtagits.

Enligt de anförda exemplen på stater för kommunala flickskolor skulle årskostnaderna för de olika skoltyperna uppgå till följande belopp:

Översikt av kostnaderna för kommunala flickskolor av olika typer.

S k o l f o r m	Skola med fristående 7-åriga och 6-åriga läro- kurser	Skola med förenad 7-årig och 6-årig läro- kurs
<i>Skola med teoretisk och praktisk linje.</i>		
Statsbidrag	47,000 —	30,150 —
Terminsavgifter	7,800 —	5,700 —
Kommunalt anslag	22,625 —	19,132 50
Summa kronor	77,425 —	54,982 50
<i>Skola med enbart teoretisk linje.</i>		
Statsbidrag	42,000 —	28,162 50
Terminsavgifter	7,600 —	5,500 —
Kommunalt anslag	20,625 —	18,675 —
Summa kronor	70,225 —	52,337 50
<i>Skola med enbart praktisk linje.</i>		
Statsbidrag	— —	26,250 —
Terminsavgifter	— —	5,500 —
Kommunalt anslag	— —	16,452 50
Summa kronor	— —	48,202 50

Anm. 1. Tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg för lärarna äro ej medräknade.

2. Då skola med fristående 7-åriga och 6-åriga lärokurser alltid torde komma att omfatta teoretisk linje, synes en beräkning av kostnaderna för dylik skola med enbart praktisk linje sakna betydelse.

Departementschefen framhåller vidare, att man nu, lika litet som vid de kommunala mellanskolornas tillkomst, hade några hållpunkter för att kunna beräkna, hur många skolor av nu ifrågasatt organisation som kunde komma att inrättas under de närmaste åren. Det syntes emellertid angeläget, att den nya skolformen måste kunna komma till utförande redan från början av läsåret 1928—1929, i fall det på en eller annan ort skulle finnas förutsättningar därför. Räknade man med fullständigt upprättande av två sjuåriga skolor, en med både teoretisk och praktisk linje samt en med enbart teoretisk linje, skulle det erfordras ett anslag för ändamålet av omkring 58,000 kronor. Då det emellertid ej vore sannolikt, att vare sig ålderstillägg eller undervisning i praktiska ämnen redan från början kunde förekomma i den omfattning, som i nämnda exempel angivits, borde ett förslagsanslag å 50,000 kronor för budgetåret 1928—1929 vara tillfyllest. Samma belopp borde även vara tillräckligt, om man utginge från att i stället för en eller båda av de nämnda fullständiga skolorna ett antal skolor successivt upprättades. Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär nu äskande av ett dylikt anslag av riksdagen.

Därjämte har föreslagits ett extra förslagsanslag å 8,000 kronor för beredande av tillfällig löneförbättring åt lärare vid kommunala flickskolor att utgå efter samma grunder som för lärare vid kommunala mellanskolor.

Lika med departementschefen håller riksdagen före, att några hållpunkter icke givas för att kunna beräkna, hur många skolor av det slag, som nu föreslås, kunna komma att inrättas under de närmaste åren. En kostnadsberäkning i detta hänseende kan därför icke exakt givas utan måste i större eller mindre grad grundas på sannolikhetskalkyler.

Emellertid har riksdagen i vederbörlig ordning låtit från skolöverstyrelsen inhämta yttrande i ämnet. Riksdagen hänvisar till detta yttrande, vilket såsom bilaga åtföljer statsutskottets utlåtande nr 155.

Vidare har nämnda utskott låtit genom tillkallade experter uppgöra vissa beräkningar rörande de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag. Förslagets ekonomiska innebörd för statsverket torde framgå av omstående översiktstablå.

I avseende å denna tablå anföra bemälda experter följande:

»För att få en uppfattning om vad statens kostnader ungefärligen skulle belöpa sig till, om kommunala flickskolor upprättas i hela den utsträckning och på det sätt, som å ena sidan kan anses motsvara rimliga krav på högre undervisning för flickor under i det hela samma villkor som för gossar men å andra sidan ej medför onödiga kostnader för stat och kommun, ha vi på grundvalen av tabell 1 gjort en ny sammanställning i tabell 2. I sistnämnda tabell äro medtagna alla de städer, där nu statsunderstödda högre flickskolor finnas med undantag av dels de 11 städer, (Enköping etc.), i vilka enligt uttalande av 1927 års riksdag högre flick-

skolor förutsättas bliva obehövliga, dels av Norrköping och Lund, vilka hava kommunala mellanskolor och äro föreslagna att få högre flickläroverk. Därvid ha vi utgått från att 4 högre flickskolor i Stockholm ombildas till 2 kommunala flickskolor och att 2 högre flickskolor i var och en av städerna Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Uppsala, Jönköping och Örebro ombildas till 1 kommunal flickskola i var och en av dessa städer samt att i de övriga städerna där befintliga flickskolor ombildas till kommunala. Ökningen i statsbidrag för en dylik ombildning skulle uppgå till

Översikt av kostnadsberäkningarna angående flickskolorna.

(Statens samtliga kostnader utom för pensionering. Hindås medräknas ej.)

	Samtliga kostnader	Klass 1 i nuvarande skolor (approximativt)	11 mindre skolor (Enköping etc.)
Nuvarande kostnader	3,703,321	300,000	340,262

Samtliga kostnader för staten ¹⁾	7-åriga skolor	5-åriga skolor
1) Om alla nuvarande skolor ombildas var för sig till kommunala.		
a) utan praktisk linje (7-åriga), respektive utan sjätte årskurs (5-åriga)	5,213,598	3,786,042 ²⁾
b) med praktisk linje (70 %) respektive sjätte årskurs (70 %)	5,323,600 ⁴⁾	4,166,042 ²⁾
2) För organisation med 36 kommunala flickskolor och 25 enskiida flickskolor.		
a) utan praktisk linje (7-åriga), respektive utan sjätte årskurs (5-åriga)	3,955,709	3,266,695 ³⁾
b) med praktisk linje (7-åriga), respektive med sjätte årskurs (5-åriga)	4,025,000 ⁴⁾	3,456,695 ³⁾

¹⁾ I beräkningarna ingå även tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg enligt nu gällande grunder samt 1 ¹/₂ ålderstillägg för varje ordinarie lärare.

²⁾ Härtill kommer en kostnad av 181,710 kr. för ökat behov av lärare i folkskolan.

³⁾ , , , , 133,254 , , , , , , , , , , ,

⁴⁾ Approximativt belopp.

592,650 kronor. Om man vidare förutsätter, att å ena sidan de flickskolor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, som ej äro upptagna i tabellen, samt de nuvarande flickskolorna i Norrköping och Lund tillerkännas statsunderstöd i samma utsträckning som nu, samt att å andra sidan ovan nämnda 11 skolor (Enköping etc.), vilka nu uppbära statsunderstöd å tillsammans 340,262 kronor, ej mera komma i åtnjutande av statsunderstöd, skulle statens kostnader för flickskoleväsendet genom upprättande av 7-åriga kommunala flickskolor med enbart teoretisk linje i ovan antydd omfattning ökas från nu utgående belopp 3,703,321 kronor*) med 252,388 (592,650 — 340,262) kronor till 3,955,709 kronor. Enligt denna plan skulle

*) Det i verkligheten utgående beloppet har minskats med 200,000 kronor, som kan anses utgöra bidrag till 12 med flickskolor förenade enskiida gymnasier.

alltså organisationen omfatta 36 kommunala flickskolor, varjämte 25 av våra nuvarande enskilda flickskolor skulle erhålla statsunderstöd som sådana.

Härvid är emellertid att märka följande:

1) S. k. praktisk linje är ej medräknad i kostnaderna. Dylik linje kan, beroende på olika omständigheter, medföra en ökad kostnad av antingen 3,140 kronor eller omkring 1,700 kronor eller omkring 300 kronor eller ock en kostnadsminskning av växlande belopp uppgående till högst något över 2,000 kronor för de skolor, som inrätta dylik linje. Då det är omöjligt att nu beräkna, i vilken omfattning dylik linje kan komma att upprättas eller vilken kostnadsökning den i varje fall kan medföra, hava vi ej kunnat taga hänsyn härtill.

2) I likhet med det i kungl. propositionen anförda exemplet ha vi räknat med hälften av antalet möjliga ålderstillägg. I en framtid torde man få räkna med i medeltal minst 2 ålderstillägg (i stället för $1\frac{1}{2}$) för varje ordinarie lärare.

3) Förhållandet mellan antalet manliga och kvinnliga lärare är i stort sett detsamma som i det ovan anförda exemplet i kungl. propositionen, d. v. s. 2 manliga mot 6 kvinnliga lärare; vid de större skolorna dock 5 manliga mot 9 à 10 kvinnliga. Statens kostnad för en ordinarie manlig lärare kan i medeltal beräknas till 1,012 kronor högre än för kvinnlig. Vid samtliga skolor är räknat med kvinnlig rektor. Om i något fall manlig rektor anställs, ökas kostnaden med 405 kronor om året för dylik skola. Om $\frac{1}{3}$ av här ifrågavarande 36 skolor finge manlig rektor, ökades kostnaden i sin helhet med 4,860 kronor.

Upprättas åter 5-åriga skolor i enlighet med de nyss anförda principerna, skulle statsbidraget till de ombildade skolorna *minska* med 96,364 kronor, om ej en sjätte årsklass inrättades vid någon av dessa skolor, men *ökas* med 93,636 kronor (190,000—96,364), om sjätte årsklass inrättas till ett antal, som motsvarar 70 % av antalet klassavdelningar i 5:te klassen. Lägges härtill den ökade kostnaden för 22 lärare i vardera av 2 klasser vid motsvarande folkskolor, d. v. s. 133,254 kronor, blir hela kostnadsökningen 226,890 kronor.

Frånräknas slutligen härifrån det statsbidrag, 340,262 kronor, som nu utgått till de 11 skolor (Enköping etc.), vilka ifrågasättas till indragning, skulle statens nuvarande kostnader för flickskoleväsendet genom upprättande av 5-åriga kommunala flickskolor, delvis med en sjätte årskurs, i ovan antydd omfattning *minska* med 113,372 kronor (340,262—226,890).

Då såsom förut är nämnt, inrättandet av 7-åriga skolor med enbart teoretisk linje i här tänkt omfattning skulle medföra en kostnadsökning av 252,388 kronor, skulle alltså alternativet med 7-åriga skolor för staten bli 365,760 kronor dyrare än med 5-åriga med delvis 6:te årsklass.»

Genom vad sålunda anförts och framkommit torde de beräkningar föreligga, vilka i förevarande hänseende synts möjliga att verkställa. Riksdagen har härav dessutom yttermera stärkts i den uppfattningen, att några exakta beräkningar rörande statens blivande kostnader för denna skolform icke kunna göras, alldenstund en dylik beräkning måste grundas på omständigheter, om vilka säker kännedom icke kan anses för närvarande föreligga.

Riksdagen har följaktligen icke funnit i stort sett något vara att erinra mot vad departementschefen under förevarande avdelning anförde; liksom riksdagen beviljat de anslag, som för kommunala flickskolor nu av Eders Kungl Maj:t föreslås för nästkommande budgetår.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen,

I anmäla, att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och i ämnet väckta motioner

A. *ej mindre* i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 50,000 kronor till statsbidrag till kommunala flickskolor,

än även i fråga om användandet av nämnda anslag

a) godkänt följande allmänna förutsättningar för åtnjutande av statsbidrag från anslaget:

1. Kommunal flickskola skall vara upprättad och underhållen av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller, efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande, av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana, samt hava till ändamål att bereda kvinnliga lärjungar tillfälle att inhämta ett högre mått av allmän medborgerlig bildning med hänsyn tagen till den kvinnliga ungdomens egenart och därvid tillika i större eller mindre utsträckning förbereda lärjungarna för praktisk verksamhet, särskilt inom hemmets område.

2. Varje kommunal flickskola skall vara anordnad med såväl sjuårig som sexårig lärokurs, varvid i fråga om gemensam eller skild undervisning av de båda lärokurserna skola i huvudsak tillämpas de grunder, som departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 24 februari 1928 angivit. Den sjuåriga lärokursen skall med avseende på det kunskapsmått, som erfordras för inträde i dess första klass, vara grundad på genomgången fjärde klass i någon av folkskolans huvudformer, och den sexåriga lärokursen skall med avseende på det kunskapsmått, som erfordras för inträde i dess lägsta klass, vara grundad på genomgången sjätte klass av sex- eller sjuårig folkskola, anordnad enligt någon av sådan skolas huvudformer.

3. Vid kommunal flickskola skola, i huvudsaklig enlighet med vad departementschefen i samma statsrådsprotokoll angivit, träffas särskilda anordningar i syfte att för de lärjungar vid skolan, som hava för avsikt att övergå till första ringen av fyraårigt eller treårigt gymnasium, underlätta dylik övergång.

4. Inom de två högsta klasserna av kommunal flickskola skall undervisningen, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som departementschefen i statsrådsprotokollet uppdragit, anordnas antingen på både en teoretisk och en praktisk utbildningslinje eller på endera av dessa linjer.

5. Kommunal flickskola skall, vare sig den omfattar både en teoretisk och en praktisk linje eller enbart en av dessa linjer och oavsett om skolans båda lärokurser åtnjuta gemensam eller skild undervisning, hava sammanlagt minst 91 lärjungar.

6. Kommunal flickskola skall stå under skolöverstyrelsens inseende.

7. Varje årsklass skall i de teoretiska undervisningsämnena åtnjuta från föregående och efterföljande årsklass skild undervisning.

8. Vid varje skola skall minst halva antalet av de ordinarie lärarna utgöras av kvinnor.

9. Läsåret skall omfatta trettioåtta veckor, tid för inträdes- och flyttningsprövningar, för påsk- och pingstferier samt för tillfälliga lovdagar däri inräknad.

10. Skolområdet skall för undervisningen tillhandahålla tjänliga och tillräckliga lokaler samt erforderliga och lämpliga skolmöbler och nödig undervisningsmateriell.

11. Statsbidrag till kommunal flickskola må utgå endast under förutsättning att Eders Kungl. Maj:t, med hänsyn tagen till inom skolområdet möjligen redan befintlig kommunal mellanskola, högre folkskola, högre flickskola, högre samskola eller kommunal flickskola, för vilka statsbidrag redan utgår, eller ock allmänt läroverk med tillträde för kvinnliga lärjungar å realskolans stadium, prövar inrättandet av kommunal flickskola med av skolområdet föreslagen organisation vara för orten behövt och lämpligt.

12. Undervisningen i skolan, som skall stå öppen för elever oberoende av deras hemorter, skall vara avgiftsfri, såvida ej i visst fall på grund av särskilda undantagsförhållanden annorlunda bestämmes i skolans reglemente. Terminsavgifter må dock i intet fall bestämmas till olika belopp för elever allt efter deras olika hemorter, ej heller påföras medellösa lärjungar.

13. I övrigt skall kommunal flickskola vara organiserad och undervisningen därstädes ordnad i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som departementschefen i statsrådsprotokollet angivit och riksdagen i det föregående angivit;

b) bestämt,

1. lärarpersonalen vid kommunala flickskolor skall åtnjuta följande avlösningsförmåner:

rektor särskilt arvode av 1,000 kronor;

biträdande föreståndarinna särskilt arvode av 200 kronor;

ordinarie manlig ämneslärare, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 500 kronor, 3,300 kronor, vartill kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

ordinarie kvinnlig ämneslärare, förutom fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande 350 kronor, 2,800 kronor, var-

till kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor, att utgå efter respektive 5, 10 och 15 år;

extra ordinarie eller vikarierande manlig ämneslärare med full tjänstgöring arvode av 2,900 kronor;

extra ordinarie eller vikarierande kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring arvode av 2,600 kronor;

vikarierande rektor särskilt arvode av 500 kronor;

vikarie för biträdande föreståndarinna särskilt arvode av 200 kronor;

manlig timlärare i läroämne: 105 kronor för varje veckotimme;

kvinnlig timlärare i läroämne: 95 kronor för varje veckotimme;

manlig timlärare i teckning, i musik, i gymnastik med lek och idrott: 90 kronor för varje veckotimme;

kvinnlig timlärare i teckning, i musik, i gymnastik med lek och idrott: 85 kronor för varje veckotimme;

timlärare i annat övningsämne: 80 kronor för varje veckotimme.

2. i avseende å uppflyttning i högre lönegrad skall i tillämpliga delar gälla vad angående lärares vid kommunala mellanskolor uppflyttning i högre lönegrad är stadgat;

e) förklarar hinder för Eders Kungl. Maj:t icke möta att fastställa de närmare villkor och utfärda de närmare bestämmelser, vilka, i anslutning till vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört och riksdagen ovan uttalat samt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som i motsvarande hänseende gäller för de kommunala mellanskolorna, må för sagda avlöningsförmånens åtnjutande böra stadgas, ävensom de närmare föreskrifter, vilka för tillämpning av omförmälda villkor och bestämmelser eller i övrigt kunna anses erforderliga;

d) föreskrivit, att i fråga om utgående av statsbidrag till kommunala flickskolor skola, förutom vad angår själva organisationen och därmed sammanhängande eller likartade spörsmål, gälla följande grunder:

I.

Statsbidrag till fullständig kommunal flickskola, vilken av Eders Kungl. Maj:t blivit erkänd såsom sådan, utgår på följande sätt:

a) till skola med teoretisk och praktisk linje eller enbart teoretisk linje med 20,400 kronor för år och till skola med enbart praktisk linje med 16,800 kronor för år;

samt därutöver:

b) till skola med fristående sexårig lärokurs med både teoretisk och praktisk linje eller enbart teoretisk linje med 2,800 kronor för år för varje årsklass i lärokursen, som i de teoretiska undervisningsämnena åtnjuter från den sjuåriga lärokursen skild undervisning;

c) till skola med fristående sexårig lärokurs med enbart praktisk linje med 2,800 kronor för år för var och en av de fyra lägsta årsklasserna i sådan lärokurs samt med 1,400 kronor för år för var och en av de två hög-

sta årsklasserna i lärokursen, i båda fallen under förutsättning att ifrågakommande klass i de teoretiska ämnena åtnjuter från den sjuåriga lärokursen skild undervisning;

d) till parallellavdelning av årsklass inom den sjuåriga lärokursens fem lägsta och inom den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser med 2,800 kronor för år, dock att sådant bidrag må utgå till högst så stort antal parallella klassavdelningar, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början minst 30 lärjungar komma på varje sådan avdelning inom årsklassen, innan ny klassavdelning upprättas inom densamma;

e) till parallellavdelning av årsklass inom de två högsta klasserna, med iakttagande av den i d) angivna begränsningen, med 2,800 kronor för år för parallellavdelning inom den teoretiska linjen och med 1,400 kronor för år för parallellavdelning inom den praktiska linjen;

f) till undervisning i ämnena hushållsgöromål, kvinnlig slöjd, barnavård och trädgårdsskötsel med 75 kronor för läsår och veckotimme, under villkor att vid läsårets början vid undervisningen i dylikt tillvalt ämne antalet lärjungar i varje lärjungegrupp inom viss klass icke understiger 5 samt att minst 15 lärjungar komma på sådan lärjungegrupp, innan ny grupp för ämnet upprättas.

Härförutom skola till varje kommunal flickskola utgå följande bidrag:

g) för varje manlig ordinarie ämneslärare: 500 kronor;

h) för varje manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring: 300 kronor;

i) för rektor: två tredjedelar av det för ifrågavarande befattningshavare stadgade särskilda arvodet; för biträdande föreståndarinna: det till henne utgående särskilda arvodet;

j) för varje ordinarie ämneslärare: ett belopp, motsvarande de läraren tillkommande åldertillägg;

k) för varje lärare, som vikarierar för ordinarie eller extra ordinarie ämneslärare: om tjänstledigheten förorsakas av styrkt sjukdom, det belopp, som utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien, och, om tjänstledigheten förorsakas av offentligt uppdrag, bestridande av befattning i statens tjänst eller tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det belopp, som Eders Kungl. Maj:t för det särskilda fallet bestämmer;

l) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken uppehåller tillfälligtvis ledig lärarbefattning men erhållit tjänstledighet på grund av styrkt sjukdom: det belopp, som, utöver vad den tjänstledige läraren av sin avlöning avstått, erfordras till arvode åt vikarien; samt

m) för lärare, som vikarierar för lärare, vilken till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, det belopp, som erfordras till arvode åt vikarien, dock icke för längre tid än högst sex månader.

II.

Till skolområde, vilket enligt plan, som av Eders Kungl. Maj:t godkännes, upprättar kommunal flickskola genom successivt uppbyggande med en eller flera klasser av sådan skola, skall, under den tid, som erfordras för skolans utbyggande till fullständig kommunal flickskola, och utan hinder därav att skolan icke omfattar sju årsklasser, statsbidrag, med tillämpning i övrigt av de här ovan under I b)—m) stadgade grunder och med de i fråga om de två högsta årsklasserna av praktisk linje där angivna undantag, beräknas till 2,800 kronor för varje årsklass eller avdelning av årsklass, under villkor:

- a) att skolan i medeltal har minst 13 lärjungar i varje årsklass,
- b) att skolan fortsättningsvis uppbygges år för år i oavbruten följd,
- c) att vid skolan finnas ordinarie lärare till ett antal, som med en understiger antalet årsklasser i skolan, dock att vid skola med enbart praktisk linje endast fem ordinarie lärare behöva anställas och att av dem den femte läraren behöver tillsättas först vid sjunde klassens upprättande, samt att rektor förordnas vid den nya organisationens påbörjande, ävensom
- d) att skolan i övrigt i tillämpliga delar är anordnad i enlighet med de för kommunal flickskola gällande föreskrifter.

III.

För utbekommande av statsbidrag enligt här ovan under I och II givna stadganden böra hinder ej möta därav:

1) att ny skola, parallellavdelning eller lärartjänst, för vilken statsbidrag kan utgå, först under kalenderåret inrättats eller under kalenderåret upphört, i vilka fall skolan äger bekomma statsbidrag i förhållande till den del av läsåret, undervisningen pågått, eller

2) att under kalenderåret statsunderstödd skola i vederbörlig ordning ombildats till kommunal flickskola, i vilket fall statsbidrag skall utgå för vardera skolan i förhållande till den del av läsåret, som undervisningen pågått enligt de för de särskilda skolorna stadgade grunder, eller

3) att undervisningen enligt vederbörligt medgivande avkortats på grund av rådande smittosam sjukdom bland människor eller husdjur, i vilken händelse statsbidrag skall utgå med samma belopp, som om undervisningen bedrivits i eljest bestämd omfattning, eller

4) att lärare till förekommande av smittofara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra, i vilken händelse statsbidrag, förutom till vikaries avlönande, varom här ovan under I förmäles, skall utgå till avlönande av den från tjänstgöring avstängde läraren med oavkortat belopp, dock icke för längre tid än högst sex månader;

e) bemyndigat Eders Kungl. Maj:t, att i fråga om tillämpningen av de under I—III angivna grunder utfärda de närmare föreskrifter, vilka, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört och riksdagen ovan angivit, kunna befinnas erforderliga.

B. Beslutat,

a) att lärarpersonalen vid kommunala flickskolor skall vara delaktig i statens pensionsanstalt, med iakttagande i tillämpliga delar av vad angående delaktighet i denna anstalt är stadgat i fråga om lärare vid kommunala mellanskolor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser som på grund härav befinnas erforderliga; samt

b) att, därest på grund av inrättandet av kommunal flickskola statsunderstödd enskild högre flickskola på orten upphör med sin verksamhet och på den grund vid den senare skolan anställd ämneslärarinna med full tjänstgöring går förlustig sin anställning, hon må, under förutsättning att hon vid början av skolans avveckling uppnått en ålder av 50 år samt vunnit sådan anställning, som nu angivits, vid statsunderstödd enskild läroanstalt före den 1 mars 1928, intill dess hon fyller 60 år, av statsmedel åtnjuta en årlig ersättning uppgående till två tredjedelar av den avlöning hon i enlighet med gällande bestämmelser vid entledigandet åtnjöt från skolan, tillfällig löneförbättring och eventuellt utgående dyrtidstilllägg däri inberäknade, samt för tiden därefter en årlig pension till samma belopp, som skulle tillkommit henne, därest hon intill uppnåendet av sistnämnda ålder varit i tjänst vid statsunderstödd enskild flickskola; skolande vad nu sagts äga tillämpning beträffande lärarinnor vid sådana skolor, vilkas avveckling påbörjats inom tio år, räknat från den 1 januari 1929.

C. a) medgivit att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende för motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor nu gällande grunder bestämmer:

b) för ändamålet anvisat för budgetåret 1928—1929 ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor.

II i anledning av därom i ämnet väckta motioner anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning i fråga om beredande av ordinarie anställning åt lärare i övningsämnen vid kommunala flickskolor samt i fråga om kompetensvillkor för sådan befattning ävensom med det snaraste för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må giva anledning.

Stockholm den 5 juni 1928.

Med undersätlig vördnad.